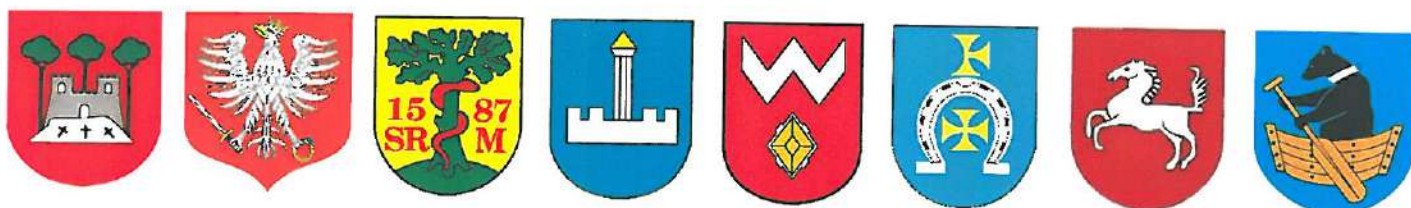
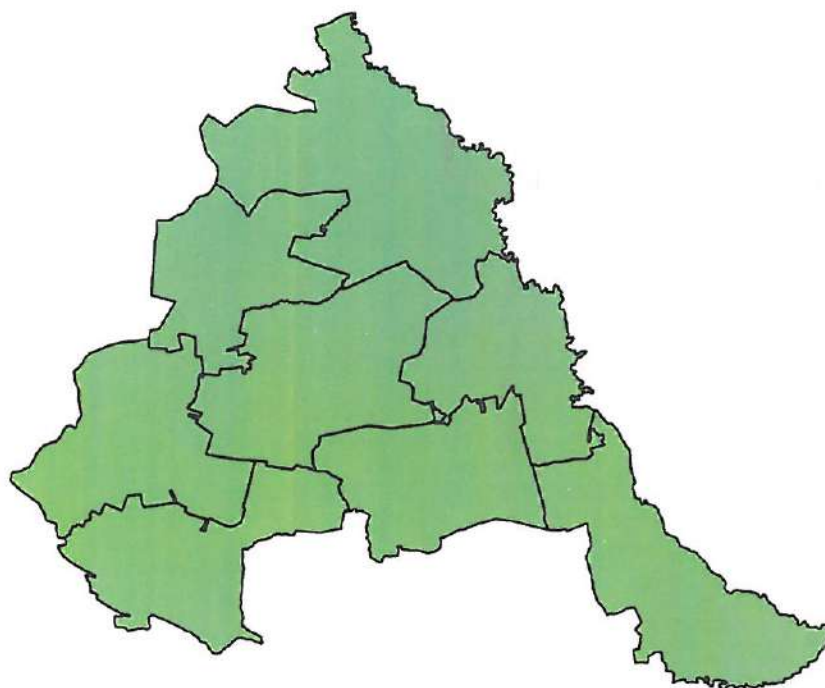

**Prognoza oddziaływania na środowisko projektu
pn. Ponadlokalna Strategia Rozwoju dla Gmin:
Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojśławice,
Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata
2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku**

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7, 20-078 Lublin
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44; email: biuro@fim.org.pl

www.fim.org.pl

NIP: 712-308-96-56 KRS: 0000290822

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Zespół autorski:

mgr Monika Kłos – kierownik zespołu

mgr Paweł Skurski

SPIS TREŚCI

Podstawa prawna, przedmiot i zakres prognozy	1
Cele ochrony środowiska szczebla krajowego i międzynarodowego uwzględnione w opracowywanym dokumencie.....	15
Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy	17
Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień dokumentu	20
Analiza stanu środowiska oraz istniejące problemy z zakresu ochrony środowiska istotne z punktu widzenia Strategii	22
Powierzchnia ziemi	24
Budowa geologiczna i rzeźba terenu	24
Gleby.....	24
Struktura gruntów	25
Zasoby wodne	26
Wody powierzchniowe	26
Wody podziemne	33
Zagrożenia powodziowe.....	35
Zagrożenia suszą.....	37
Flora i fauna	37
Najcenniejsze obszary flory	37
Najcenniejsze obszary występowania fauny	39
obszary chronione	40
Obszary Natura 2000	42
Obszary chronionego Krajobrazu i Rezerваты	44
Uwarunkowania klimatyczne.....	45
Jakość powietrza.....	46
Hałas	47
Zabytki	47
Stan środowiska na obszarach przewidywanego znaczącego oddziaływania zapisów dokumentu strategii ponadlokalnej.....	51
Ocena istniejących problemów ochrony środowiska oraz skutków realizacji postanowień dokumentu dla istniejących obszarów chronionych	51
Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji postanowień projektowanego dokumentu	52
Ocena znaczących oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska	55
Oddziaływanie na ludzi.....	61
Oddziaływanie na różnorodność biologiczną, zwierzęta i rośliny	62
Oddziaływanie na wody	64
Oddziaływanie na powietrze i klimat	65

Oddziaływanie na powierzchnię ziemi	65
Oddziaływanie na krajobraz	66
Oddziaływanie na klimat akustyczny.....	68
Oddziaływanie na zasoby naturalne.....	69
Oddziaływanie na zabytki i dobra materialne	69
Oddziaływanie na obszary chronione, w tym Natura 2000	70
Potencjalne oddziaływanie transgraniczne na środowisko.....	72
Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych.....	72
Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań	73
Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.....	80
Streszczenie w języku niespecjalistycznym	80
Zespół autorski	84
spis map, wykresów, tabel, rysunków	86

PODSTAWA PRAWNA, PRZEDMIOT I ZAKRES PROGNOZY

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju dla Gmin: Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojślawice, Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku (zwanej dalej Strategią) została przygotowana zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.). Zapis art. 46 ww. ustawy wskazuje, że przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają m.in. „projekty polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko”. W związku z tym, że nie zachodzą przesłanki odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o których mowa w Art. 48 ust. 3 tj. „Odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w przypadku projektu dokumentu, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 1 i 2, może dotyczyć wyłącznie projektu dokumentu dotyczącego obszaru w granicach jednej gminy” niniejszym przygotowano Prognozę oddziaływania na środowisko projektu Strategii

Celem Prognozy jest ocena potencjalnych i rzeczywistych skutków oddziaływania realizacji projektu Strategii na środowisko. Zakres Prognozy, opracowanej zgodnie z zapisami zawartymi w art. 51 i 52 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, zawiera w szczególności:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- f) oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy,
- g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów.

Prognoza określa, analizuje i ocenia:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
  - różnorodność biologiczną,
  - ludzi,
  - zwierzęta,
  - rośliny,
  - wodę,
  - powietrze,
  - powierzchnię ziemi,
  - krajobraz,
  - klimat,
  - zasoby naturalne,
  - zabytki,
  - dobra materialne
  - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Niniejsza Prognoza przedstawia:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań

alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Informacje zawarte w Prognozie zostały opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektu Strategii oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów z nią powiązanych. W Prognozie uwzględnione są również informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko, sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem Strategii, np. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. stanowiąca załącznik do uchwały nr CCXXIX/4185/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 2 lutego 2021 r., czy Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 z 12 marca 2022 roku.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU I POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Strategia obejmuje jednostki samorządu terytorialnego, które zawarły Porozumienie w sprawie opracowania i wdrażania strategii ponadlokalnej, tj. gminy: Białopole, Dorohusk, Dubienka, Horodło, Kamień, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź. Obszar powiązanych ze sobą funkcjonalnie jednostek samorządu terytorialnego został poddany wyczerpującej analizie w ujęciu dynamicznym i porównawczym w kluczowych dla jego rozwoju sektorach. Diagnoza została opracowana z wykorzystaniem statystyki publicznej i właściwych opracowań analitycznych.

Strategia została opracowana z wykorzystaniem metodologii partycypacyjno-ekspertckiej. W proces jego powstawania zaangażowano mieszkańców, władze i pracowników samorządowych oraz ekspertów zewnętrznych. Dokument jest odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby i problemy rozwojowe, a poprzez realizację zaplanowanych kierunków działań pozwoli na osiągnięcie wyznaczonych celów strategicznych i rozwojowych oraz realizację wskazanej wizji rozwoju obszaru funkcjonalnego. Zaplanowane w dokumencie strategicznym działania mają służyć długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych.

Na gruncie polskim możliwość opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego przez sąsiadujące, powiązane ze sobą funkcjonalnie gminy, wynika z art. 10g. ust. 1. „Ustawy o samorządzie gminnym”. Przepisy ustawy określają również minimum warunków, jakie musi spełnić strategia ponadlokalna. Jednak podmiot przygotowujący dokument może zamieścić w nim dodatkowe elementy, jeśli jest to zasadne ze względu na zakres tematyczny podejmowany w danej strategii.

Zakres strategii rozwoju gminy oraz strategii rozwoju ponadlokalnego określa art. 10e „Ustawy o samorządzie gminnym”. Jest to minimum warunków, jakie musi spełnić strategia ponadlokalna. Strategia rozwoju ponadlokalnego zawiera przede wszystkim:

- Wnioski z diagnozy
- Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym
- Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych
- Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia
- Model struktury funkcjonalno-przestrzennej
- Obszary strategicznej interwencji (OSI) wraz z zakresem planowanych działań
- System realizacji strategii i wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych
- Ramy finansowe i źródła finansowania

Na podstawie analizy danych statystycznych oraz danych otrzymanych od współpracujących jednostek samorządu terytorialnego, eksperci zewnętrzni opracowali diagnozę stanu obecnego. Wnioski z dokonanej analizy posłużyły do identyfikacji mocnych i słabych stron oraz czynników sukcesu i ewentualnej porażki realizacji strategii. Działania te były poddane również

ocenie mieszkańców obszaru. Zidentyfikowane problemy, szanse rozwojowe i zagrożenia po uwzględnieniu silnych stron i potencjałów obszaru doprowadziły do sformułowania celu głównego, który ma zostać osiągnięta w wyniku realizacji Strategii:

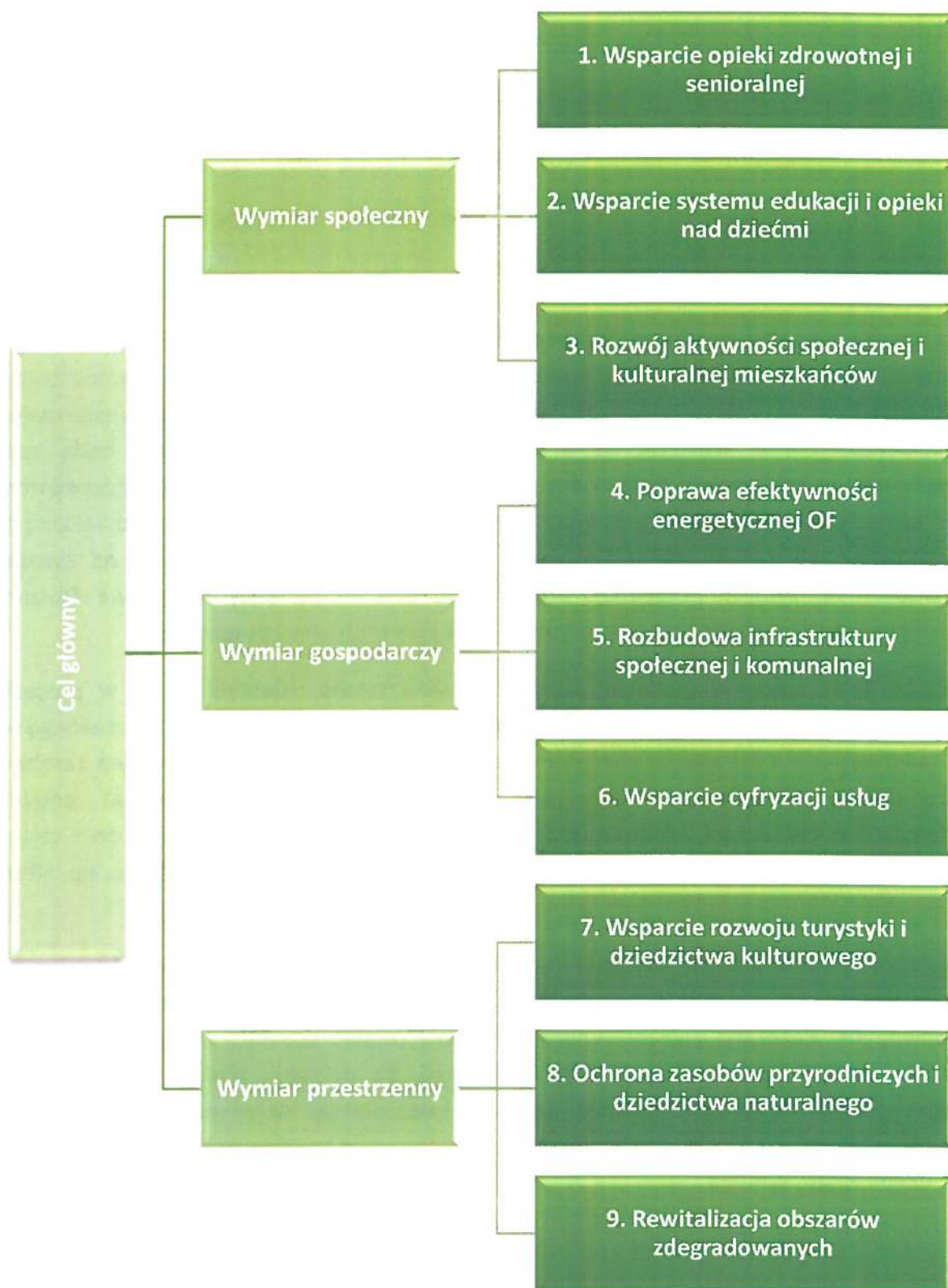
„Gminy wchodzące w skład Obszaru Funkcjonalnego Malowniczy Wschód efektywnie współpracują na rzecz jego zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju, stawiając przy tym na zaspokojenie potrzeb mieszkańców we wszystkich dziedzinach życia.”

Cel główny przedstawia obszar funkcjonalny jako atrakcyjne miejsce do życia, w którym wysokiej jakości zarządzanie i współpraca stanowią podstawę rozwoju. Uszczegółowieniem celu głównego są cele strategiczne, stanowiące drugi poziom wdrażania postanowień dokumentu. Cele te wskazują, że w wyniku realizacji strategii mieszkańcy będą mieli zapewniony wysoki poziom życia w nowoczesnym, bezpiecznym, rozwiniętym gospodarczo i infrastrukturalnie, ale jednocześnie czystym i ekologicznym środowisku. Cele określone są w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Opisują przejście od sytuacji wyjściowej do sytuacji pożądanej. Odpowiadają one na potrzeby rozwojowe Obszaru Funkcjonalnego oraz mają stanowić odpowiedź na jego problemy i potencjały.

Do określenia celów w pierwszej kolejności wykorzystano zidentyfikowane w procesie diagnostycznym kluczowe wyzwania. Ponadto przy formułowaniu celów zwrócono uwagę na ich adekwatności i zasadności względem potencjału obszaru partnerstwa (w tym zasobów i produktów); problemów i deficytów obszaru partnerstwa; determinant potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa. Pod uwagę wzięto również relacje i korelacje z celami wyznaczonymi w innych dokumentach strategicznych na szczeblu regionu i kraju, np. SRWL 2030, KSRR 2030, Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Struktura celów w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego Malowniczy Wschód tworzy logicznie powiązany, spójny system odpowiadający na poszczególne kategorie problemowe. Realizacja zaplanowanych kierunków działań powinna zapewniać osiągnięcie celów strategicznych. Należy również zaznaczyć, że działania planowane w ramach poszczególnych celów wzajemnie się przenikają i uzupełniają. Niejednokrotnie będą mogły zostać zrealizowane dzięki zintegrowanym projektom wzmacniając tym samym możliwość uzyskania efektu synergii.

Rysunek 1 – Układ obszarów i celów strategicznych OF Malowniczy Wschód

Źródło: Projekt Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla Gmin: Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku

Kolejnym poziomem uszczegółowienia dla systemu wdrażania strategii są przykładowe kierunki działań. Należy zaznaczyć, że na etapie przygotowania dokumentu są one ogólnie sformułowane. Szczegółowy zakres projektów i zasady realizacyjne będą określane na dalszych etapach procesu. Natomiast realizacja poszczególnych przedsięwzięć będzie uzależniona od pozyskania środków na ich sfinansowanie, w tym od spełnienia warunków określonych dla poszczególnych źródeł finansowania, a także przygotowania i pozyskania odpowiedniej dokumentacji (również w zakresie OOS). Strategia tworzy podstawowe ramy dla ich późniejszej realizacji.

Tabela 1 – Układ Celów Operacyjnych i Kierunków działań

Wymiar społeczny	
Cel strategiczny 1 - Wsparcie opieki zdrowotnej i senioralnej	
Kierunki działań: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizacja usług opiekuńczych i „opieki wytchnieniowej”. ✓ Tworzenie miejsc dziennego pobytu seniorów (z rehabilitacją, opieką lekarską oraz aktywizacją). ✓ Oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów (warsztaty i zajęcia tematyczne). ✓ Poprawa dostępu do opieki zdrowotnej i modernizacja istniejącej infrastruktury ochrony zdrowia. ✓ Wsparcie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej oraz bezpłatne cykliczne badania i porady lekarskie. 	
Cel strategiczny 2 - Wsparcie systemu edukacji i opieki nad dziećmi	
Kierunki działań <ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa/rozbudowa żłobków. ✓ Dopuszczenie i uzupełnienie infrastruktury przedszkolnej. ✓ Budowa/modernizacja i wyposażenie infrastruktury szkolnej. ✓ Zajęcia dodatkowe dla uczniów szkół podstawowych oraz wdrożenie zajęć/warsztatów szkolnych dla dzieci i młodzieży z metod uczenia się, technik rozwojowych, podstaw psychologii. ✓ Inwestycje w wysokiej jakości szkolnictwo. 	
Cel strategiczny 3 - Rozwój aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców	
Kierunki działań <ul style="list-style-type: none"> ✓ Uniwersytet wiedzy i innowacyjności który wspierałby ludzi o różnych zainteresowaniach, budowałby wieź ponadlokalną. ✓ Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej, w tym gminnych stadionów. ✓ Spotkania młodzieży - zrzeszanie i organizowanie spotkań mających na celu rozwijanie kreatywności, otworzenie umysłów młodych ludzi na istotne wartości. ✓ Edukacja artystyczna osób z obszarów wiejskich. Warsztaty muzyczne, malarskie, fotograficzne dla młodszych i starszych. ✓ Budowa/rozbudowa domów kultury/domów ludowych oraz świetlic wiejskich. 	
Wymiar gospodarczy	
Cel strategiczny 4 - Poprawa efektywności energetycznej OF	
Kierunki działań <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wymiana pieców wykorzystujących paliwo węglowe. ✓ Inwestycje w instalacje fotowoltaiczne. 	

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Inwestycje w instalacje solarne. ✓ Inwestycje w pompy ciepła. ✓ Budowa urządzeń magazynowania energii. ✓ Stacje ładowania pojazdów. ✓ Termomodernizacja budynków
Cel strategiczny 5 - Rozbudowa infrastruktury społecznej i komunalnej
<p>Kierunki działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Inwestycje w infrastrukturę gminną. ✓ Rozbudowa sieci dróg rowerowych i chodników. ✓ Inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury edukacyjnej: żłobki, przedszkola, szkoły. ✓ Inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury wsparcia społecznego.
Cel strategiczny 6 - Wsparcie cyfryzacji usług
<p>Kierunki działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców. ✓ Szkolenia z zakresu nowoczesnych technologii. ✓ Cyfryzacja usług administracyjnych. ✓ Udostępnianie informacji publicznych. ✓ Cyfryzacja zasobów kulturowych.
Wymiar przestrzenny
Cel strategiczny 7 - Wsparcie rozwoju turystyki i dziedzictwa kulturowego
<p>Kierunki działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wyznaczenie tras leśnych, szlaków i obszarów o walorach przyrodniczych i historycznych potencjalnie przyciągających turystów. ✓ Powstanie bazy noclegowej o średnim i wyższym standardzie. ✓ Organizacja imprez cyklicznych o charakterze inscenizacji historycznych popartych rysem historycznym regionu. Cykl ciekawych wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu pod jednym szyldem. ✓ Rozbudowa przestrzeni publicznej na koncerty i spotkania dla mieszkańców całego regionu np. w formie muzyki koncertowej na świeżym powietrzu. ✓ Miejsca relaksu i wypoczynku dla wszystkich, w tym budowa placów zabaw, parków rodzinnej rozrywki, siłowni zewnętrznych oraz boisk sportowych. ✓ Zagospodarowanie dolin rzecznych i obszarów zielonych. ✓ Blisko siebie - projekt miałyby na celu zapoznania się z kulturą, walorami turystycznymi każdej partnerskiej gminy, by móc pokazać i uwidocznić piękno i dotychczas nie odkryte atrakcje. ✓ Stworzenie wspólnej oferty turystycznej, która pozwoli na zatrzymanie turysty dłużej niż jeden dzień.
Cel strategiczny 8 - Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa naturalnego
<p>Kierunki działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Budowa zbiorników retencyjnych. ✓ Poprawa bezpieczeństwa wodnego, zagospodarowanie wód. ✓ Inwestycje w zielono-niebieską infrastrukturę. ✓ Mała retencja i zagospodarowanie wód opadowych. ✓ Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie zjawisk pogodowych. ✓ Wsparcie służb i organizacji odpowiadających za bezpieczeństwo mieszkańców podczas występowania nagłych zjawisk pogodowych. ✓ Spójny system wywozu śmieci. ✓ Budowa/modernizacja/rozbudowa PSZOK-ów. ✓ Inwestycje promujące ponowne wykorzystanie odpadów.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gospodarka wodno-ściekowa - budowa sieci kanalizacyjnych oraz modernizacja kanalizacji burzowych, sieci wodociągowych, ujęć wodnych i stacji uzdatniania. ✓ Podwyższanie świadomości społecznej w zakresie odpowiedniego gospodarowania odpadami. ✓ Likwidacja dzikich wysypisk śmieci. ✓ Ochrona różnorodności biologicznej obszaru. ✓ Wsparcie obszarów chronionych, parków krajobrazowych i innych form ochrony. ✓ Inwestycje w przyjazne miejsca rekreacji z wykorzystaniem zasobów przyrody. ✓ Rewitalizacja obszarów cennych przyrodniczo. ✓ Inwestycje w zielone przestrzenie publiczne. ✓ Ochrona jakości powietrza.
Cel strategiczny 9 - Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
Kierunki działań <ul style="list-style-type: none"> ✓ Rewitalizacja fizyczna budynków użyteczności publicznej. ✓ Rewitalizacja zdegradowanych zabytków. ✓ Wsparcie dla społeczności zamieszkałej na zdiagnozowanych obszarach problemowych. ✓ Rewitalizacja przestrzeni publicznej. ✓ Zagospodarowanie terenów zdegradowanych.

Źródło: Projekt Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla Gmin: Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku

Część kierunków działań będzie mogła wywierać wpływ na środowisko i w zależności od specyfiki, zakresu i lokalizacji może być zaliczona do przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko, m.in. Cel strategiczny 4 - Poprawa efektywności energetycznej OF oraz Cel strategiczny 8 - Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa naturalnego). Jednak należy podkreślić, że w ramach wyżej wymienionych celów operacyjnych planuje się kierunki działań, w ramach których zaplanowano działania proekologiczne, mające pozytywny wpływ na środowisko. Mają one służyć ograniczeniu niekorzystnych emisji do środowiska oraz wzmocnieniu funkcji ekologicznych obszaru i poprawie warunków życia mieszkańców. Szczególnie w ramach Celu Strategicznego Poprawa efektywności energetycznej OF, który zakłada m.in.

- Wymianę pieców wykorzystujących paliwo węglowe.
- Inwestycje w instalacje fotowoltaiczne.
- Inwestycje w instalacje solarne.
- Inwestycje w pompy ciepła.
- Budowę urządzeń magazynowania energii.
- Stacje ładowania pojazdów.
- Termomodernizację budynków.

Strategia przedstawia wysokie walory przyrodnicze i stosunkowo dobry stan środowiska jako potencjał rozwojowy i promocyjny Obszaru współpracy ponadlokalnej. Dokument będzie narzędziem spajającym plan rozwojowy z zagospodarowaniem przestrzennym.

Zawarty w Strategii model struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru współpracy ponadlokalnej wskazuje przede wszystkim obszary, które Strategia uznaje za istotne dla osiągnięcia celów (na podstawie wniosków z diagnozy, uwarunkowań zewnętrznych

i wewnętrznych, wyzwań). Wskazuje również obszary istotne dla jego rozwoju (np. obszary z potencjałem rozwojowym, obszary o określonych funkcjach, obszary borykające się z problemami rozwojowymi) oraz rodzaje powiązań występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami. Na podstawie modelu określa się zatem strategiczne kierunki działań i obszary, które będą podstawą wzmocnienia potencjału funkcjonalno-przestrzennego oraz zapobiegania zjawiskom negatywnym i konfliktogennym.

Model przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju obszaru wynikającą z uwarunkowań związanych z położeniem przestrzennym, zasobami naturalnymi i trendami rozwojowymi. Należy również zaznaczyć, że struktura funkcjonalno-przestrzenna jest systemem zróżnicowanych i powiązanych ze sobą elementów zagospodarowania, które w konsekwencji tworzą spójny obraz Obszaru współpracy ponadlokalnej. Składają się na niego takie elementy jak:

- warunki do efektywnego działania podmiotów gospodarczych, głównie przez rozbudowę systemów infrastruktury technicznej i społecznej,
- prawidłowa struktura użytkowania terenów, tj. zachowanie właściwych proporcji między różnymi rodzajami tego użytkowania, zarówno w skali lokalnej, jak i ponadlokalnej,
- zapewnienie funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji z uwzględnieniem z interesów podmiotów gospodarczych oraz nadrzędnych interesów społecznych,
- wykorzystanie otaczającej przestrzeni z zachowaniem zasady racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi i antropogenicznymi oraz zachowania walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- eliminacja lub minimalizacja potencjalnych konfliktów przestrzennych powstających między funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

Wskazane w modelu elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w obszarze funkcjonalnym tworzą strefy o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej, w ramach których obowiązuje podporządkowanie wszelkiej działalności utrzymaniu wartości przyrodniczych obszaru oraz ciągłości powiązań ekologicznych. Obszary te mogą stanowić znaczące zaplecze dla rozwoju usług turystycznych w regionie. Najwyższe standardy ochrony przewidziane są dla obszarów Natura 2000 tj.:

- Chełmskie Torfowiska Węglanowe (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060002.B) na terenie gmin Dorohusk, Kamień,
- Dolina Środkowego Bugu (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060003.B) na terenie gmin Horodło, Dorohusk, Dubienka,
- Kamień (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060067.H) na terenie gminy Kamień,
- Kumów Majoracki (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060072.H) na terenie gminy Leśniowice
- Las Żeliński (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060102.H) na terenie gminy Dorohusk,
- Lasy Strzeleckie (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060007.B) na terenie gmin Horodło, Białopole, Dubienka,

- Poleska Dolina Bugu (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060032.H) na terenie gmin Horodło, Dorohusk, Dubienka,
- Putnowice (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060074.H) na terenie gminy Wojsławice,
- Torfowiska Chełmskie (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060023.H) na terenie gmin Dorohusk, Kamień,
- Uroczyska Lasów Strzeleckich (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060099.H) na terenie gmin Horodło, Białopole, Dubienka,
- Żmudź (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060075.H) na terenie gminy Żmudź¹.

Pozostałe elementy przyrodnicze mają charakter sieciowy lub obszarowy. Możemy wśród nich wymienić między innymi:

- zielone korytarze ekologiczne zapewniające łączność pomiędzy węzłami układu naturalnego,
- węzły ekologiczne stanowiące obszary regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej – miejsca o odpowiednich warunkach naturalnych, sprzyjających egzystencji gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem,
- obszary parkowe leśne cechujące się dużym stopniem naturalności,
- sieć wodną: rzeki, kanały, jeziora, stawy i inne zbiorniki stanowiące uzupełnienie sieci przyrodniczej i korytarzy ekologicznych.

Strategia, w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej zakłada następujące ustalenia i rekomendacje:

Tabela 2 - Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

W zakresie kształtowania elementów sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dla zachowania terenów cennych przyrodniczo i terenów rolnych sugeruje się ich ochronę przed postępującą degradacją oraz minimalizowania negatywnych skutków ekonomicznych związanych z postępującymi procesami suburbanizacji m.in. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – ograniczanie nowych terenów zabudowy poza istniejącymi lub w ich najbliższym sąsiedztwie, tak aby tworzyć zabudowę zwartą w całym obszarze funkcjonalnym, – zachowanie dotychczasowych terenów cennych przyrodniczo i terenów rolnych, – eliminację potencjalnych konfliktów przestrzennych poprzez kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy terenami zabudowanymi a niezabudowanymi.   2. Należy wzmocnić ośrodki gminne jako obszary koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych w regionie. 3. Za główne elementy składowe dla wzmoczonego rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych w przestrzeni uznaje się wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny przeznaczone na ten cel. 4. Należy zadbać o planowanie lokalizacji terenów aktywności gospodarczej w obszarach z istniejącym lub zaplanowanym pełnym uzbrojeniem terenów inwestycyjnych umożliwiającym osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania. 5. Najistotniejsze strefy rozwoju gospodarczego wskazane jako atrakcyjne inwestycyjnie dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej zidentyfikowano na terenach podmiejskich i w ośrodkach gminnych posiadających dostęp do głównych powiązań transportowych.

¹ Źródło: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

6. Podczas planowania terenów mieszkaniowych, usługowych i innych należy zapewnić ochronę przestrzeni otwartych, dając jednocześnie możliwość tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, pasaży handlowych, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych.
7. Podczas planowania struktury sieci osadniczej należy zadbać o uwzględnienie historycznego znaczenia funkcjonalnego poszczególnych terytoriów.
8. Podczas planowania stref aktywności uciążliwych dla społeczeństwa lub środowiska należy zwrócić szczególną uwagę na odpowiednie oddalenie planowanych inwestycji od stref sieci osadniczej oraz przyrodniczej.

W zakresie kształtowania elementów sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej i energetycznej:

1. Najważniejsze zamierzenia inwestycyjne wpływające na poprawę funkcjonowania układu sieci energetycznej związane są z poprawą dostępności i stabilności zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem źródeł odnawialnych.
2. Lokalizacja inwestycji w zakresie rozwoju zielonej energii powinna być uzależniona od warunków naturalnych dających możliwość efektywnej realizacji inwestycji.
3. W celu poprawy jakości powiązań transportowych oraz poprawy sprawności i bezpieczeństwa ruchu wskazuje się wyznaczenie terenów niezbędnych do realizacji kluczowych w tym zakresie zamierzeń inwestycyjnych.
4. Inwestycje w zakresie kształtowania elementów sieci transportowej powinny być realizowane zgodnie z zasadami zrównoważonej mobilności, a tym samym poszanowaniem terenów cennych pod kątem ekologicznym.
5. Realizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych nie powinna naruszać równowagi w systemie sieci osadniczej ani powodować znaczących uciążliwości dla mieszkańców obszaru.
6. Dla zapewnienia dostępności dla mieszkańców, ośrodków obsługi skupiających funkcje społeczno-gospodarcze, usługowe, edukacyjne i zdrowotne oraz w celu zwiększenia mobilności mieszkańców lokalne polityki przestrzenne powinny uwzględniać przywrócenie i usprawnienie powiązań komunikacyjnych miejscowości wiejskich z ośrodkami gminnymi i powiatowymi.

W zakresie kształtowania elementów sieci przyrodniczej i ekologicznej:

1. Ograniczenie presji inwestycyjnej na obszarach o szczególnym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrodniczych.
2. W celu ochrony walorów sieci przyrodniczej i ekologicznej wskazane jest minimalizowanie negatywnego oddziaływania na krajobraz obiektów kubaturowych w obszarach cennych przyrodniczo poprzez ograniczenie zajmowanej przez nie powierzchni oraz wysokości obiektów.
3. Walory przyrodnicze obszaru powinny mieć znaczenie nadrzędne w procesie planowania inwestycji i rozwoju obszaru funkcjonalnego.
4. Należy wykorzystać sieć przyrodniczą i ekologiczną jako podstawę rozbudowy atrakcyjnej oferty turystycznej.
5. Systemy Przyrodnicze Gmin powinny być ze sobą spójne i uwzględniać najważniejsze elementy regionalnej sieci ekologicznej.
6. W procesie zagospodarowania obszarów cennych przyrodniczo należy: utrzymywać przestrzeń wolną od zabudowy, zapewnić odpowiednie rozwiązania przestrzenne umożliwiające migrację zwierząt oraz kształtować spójne, połączone obszary przyrodnicze.
7. Należy uwzględnić zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia jednocześnie zapewniając możliwość przeznaczania lasów na cele rekreacyjne, z uwzględnieniem utrzymania funkcji ekologicznej.

8. Bezwzględna ochronę uregulowanych obszarów cennych przyrodniczo (np. obszarów Natura 2000).
9. W procesie planowania inwestycji, należy zwrócić szczególną uwagę na obszary szczególnego zagrożenia powodziowego.

Źródło: Projekt Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla Gmin: Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku

Wskazane poniżej dokumenty strategiczne i wykonawcze stanowią warunki brzegowe dla Strategii, która jest z nimi powiązana i została przygotowana w pełnej zgodności z tymi dokumentami. Działania określone w Strategii odpowiadają równocześnie na wyzwania europejskie i krajowe zidentyfikowane w obszarach wsparcia współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych. Mając na uwadze rozpoczynającą się perspektywę finansową UE na lata 2021 – 2027 dołożono wszelkich starań, aby strategia spełniała również wszystkie wymagania stawiane przez akty prawne wyższego szczebla. Do dokumentów szczebla krajowego i europejskiego, z którymi Strategia wykazuje spójność należy wymienić m.in.:

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

Komisja Europejska w projektach Rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady przedstawiła zakres nowej Polityki Spójności na lata 2021-2027. Pakiet rozporządzeń obejmuje przede wszystkim: Rozporządzenie ogólne, Rozporządzenie w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Rozporządzenie w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego. Jednym z elementów ww. dokumentów jest przedstawienie podstawowych założeń i Celów Tematycznych dla Polityki Spójności oraz proponowanych zasad funkcjonowania programów operacyjnych w perspektywie 2021–2027. Jednym z istotniejszych dla OF jest Cel Tematyczny nr 5 – Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych w całej UE, który jest podstawą ustanowienia Instrumentów Terytorialnych w perspektywie 2021 – 2027. Należy jednak zaznaczyć, że zaplanowane w ramach strategii działania wpisują się również w pozostałe Cele Polityki Spójności.

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jako najważniejszy dokument krajowy wskazuje, że zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to rozwój skierowany na terytorialną różnorodność oraz jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. SOR przedstawia nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Niniejszy dokument został opracowany w pełnej zgodności z powyższymi zasadami. W szczególności jest to widoczne w obszarze Rozwój Zrównoważony Terytorialnie, oznaczający rozwój wszystkich terytoriów przez wzmocnienie ich potencjałów endogenicznych i czynników rozwoju oraz likwidację

barier i włączenie w procesy rozwojowe regionów zmagających się z trudnościami o charakterze restrukturyzacyjnym i adaptacyjnym obszarów wiejskich wraz z ich lokalnymi ośrodkami miejskimi oraz średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Oznacza to m.in. prowadzenie skutecznej polityki regionalnej dostosowanej do specyfiki danego terytorium i obejmującej działania służące aktywizacji gospodarczej, rozwojowi lokalnych rynków pracy i mobilizacji zawodowej mieszkańców, czy też poprawie dostępu do usług publicznych z wykorzystaniem potencjałów lokalnych i na poziomie gospodarek, jak również własnych zasobów. Inicjatywa opracowania wspólnej strategii rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, które zostały zidentyfikowane w SOR jako tracące funkcje społeczno-gospodarcze i zagrożone trwałą marginalizacją doskonale wpisuje się zatem w krajową politykę rozwoju regionalnego.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030, przyjęta przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą nr/XXIV/406/2021 z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, jest najistotniejszym dokumentem poziomu regionalnego mającym bezpośredni wpływ na zapisy Strategii Rozwoju Ponadlokalnego. Zgodność dokumentów w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dot. kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa jest wymaganiem ustawowym. Należy jednak zaznaczyć, że niniejszy dokument wpisuje się także w poszczególne cele strategiczne operacyjne SRWL. W szczególności są to CS2: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych, CS3: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu oraz CS4: Wzmacnianie kapitału społecznego. W Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego przyjęto model rozwoju stymulowany strategicznymi wyborami jako: zrównoważony, integrujący zasoby i potencjały, ukierunkowany na wysoką jakość życia. Aby realizować kierunki założone w Strategii Rozwoju Województwa zastosowano wymiar terytorialny, poprzez skoncentrowanie działań na wykorzystaniu potencjałów rozwojowych na określonym obszarze, tzw. obszarze strategicznej interwencji. Wszystkie gminy współodpowiedzialne za realizację postanowień niniejszego dokumentu zostały wskazane jako część poszczególnych OSI regionalnych.

Rysunek 2 – Zgodność Strategii z dokumentami nadrzędnymi

Źródło: opracowanie własne.

CELE OCHRONY ŚRODOWISKA SZCZEBŁA KRAJOWEGO I MIĘDZYNARODOWEGO UWZGLĘDNIONE W OPRACOWYWANYM DOKUMENCIE

Strategia uwzględnia cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu krajowym i międzynarodowym, zawarte w szczególności w niżej wymienionych dokumentach strategicznych:

Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Jest obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio i długofalowej polityki gospodarczej. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju określa 10 sektorów jako strategiczne dla rozwoju kraju, wśród nich występują sektory związane z ochroną środowiska, do których należą:

- sektor odzysku materiałowego surowców;
- sektor ekobudownictwa (np. budynki pasywne, pikoenergetyka);
- sektor żywności wysokiej jakości

Strategia zwraca uwagę w szczególności na kwestie, które zostały także wskazane do realizacji w niniejszej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego i proponuje rozwiązywanie problemów w zakresie:

- zachowania unikatowego charakteru polskich zasobów przyrodniczych jako szansy dla zrównoważonego rozwoju;
- stopniowe zmniejszenie emisji zanieczyszczeń (w szczególności emitowanych do powietrza przez sektor komunalno - bytowy poprzez realizację programu „Czyste Powietrze”);

- zmniejszenie odpływu wody z terytorium Polski;
- sprawna gospodarka odpadami, obejmująca ich wtórne wykorzystywanie surowcowe i energetyczne;
- wykorzystanie ciepła ziemi i innych odnawialnych źródeł energii;
- obniżenie ryzyka klęsk żywiołowych;
- wdrożenie programu „Woda dla rolnictwa” - wsparcie retencjonowania wód i nawodnień na potrzeby obszarów wiejskich.

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej

Polityka będzie stanowiła podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030. Polityka uchyla Strategię „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.” w części dotyczącej Celu 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska i Celu 3. Poprawa stanu środowiska. Cele szczegółowe będą realizowane przez kierunki interwencji, które są zgodne z założeniami Strategii:

- zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód;
- likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania;
- ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb;
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego,
- zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu;
- wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej;
- gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym;
- wspieranie wdrażania ekoinnowacji;
- przeciwdziałanie zmianom klimatu;
- adaptacja do zmian klimatu oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych;
- edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Celem głównym SPA jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu, opracowany w październiku 2013 r. Głównym celem SPA2020 jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. Cele określone w SPA2020 to m.in.: zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego

i dobrego stanu środowiska; rozwój transportu w warunkach zmian klimatu; stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu oraz kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu. Działania pro klimatyczne są również istotnym elementem Strategii.

Krajowy Program Ochrony Powietrza

Przyjęty 3 września 2015 r. dokument ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców, ochronę ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska i zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Jego realizacja ma pozwolić na osiągnięcie w możliwie krótkim czasie dopuszczalnych poziomów pyłu zawieszzonego i innych szkodliwych substancji w powietrzu, wynikających z obowiązujących przepisów prawa, a w perspektywie do 2030 r. – poziomów wskazywanych przez Światową Organizację Zdrowia.

Europejski Zielony Ład

Jest to Strategia Unii Europejskiej w zakresie działań związanych z szeroko pojętą ochroną środowiska. Ma ona pomóc przekształcić UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę:

- która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto,
- w której nastąpi oddzielenie wzrostu gospodarczego od zużywania zasobów,
- w której żadna osoba ani żaden region nie pozostaną w tyle.

Kluczową kwestią jest prowadzenie polityki klimatycznej, energetycznej, transportowej i podatkowej na potrzeby realizacji celu, jakim jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych netto do 2030 r. o co najmniej 55 proc. w porównaniu z poziomem z 1990 r. Przewidziane w Strategii działania służące poprawie efektywności energetycznej, rozpowszechnieniu wykorzystania energii słonecznej oraz wszystkie działania podnoszące potencjał środowiskowy będą realizowały założenia Europejskiego Zielonego Ładu.

METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Prognoza została opracowana zgodnie z zaleceniami zawartymi w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Punktem wyjścia do analizy przewidywanych oddziaływań na środowisko była diagnoza obecnego stanu środowiska oraz istniejące uwarunkowania Obszaru współpracy ponadlokalnej w którego skład wchodzi gminy: Białopole, Dorohusk, Dubienka, Horodło, Kamień, Leśniowice, Wojsławice, Żmudź.

Najistotniejszą kwestią do rozstrzygnięcia w analizach prowadzonych w prognozie oddziaływania na środowisko jest identyfikacja i ocena znaczących oddziaływań. Dyrektywa 2001/42/WE w załączniku II zawiera kryteria określające znaczenie potencjalnych

oddziaływań. Odzwierciedleniem są zapisy w art. 49 ustawy OOS. Są one podzielone na dwie grupy:

I. Charakterystyka planów i programów, z uwzględnieniem w szczególności:

- stopnia, w jakim plan lub program ustala ramy dla projektów i innych działań, albo w zakresie warunków dotyczących lokalizacji, rodzaju, wielkości i funkcjonowania albo przez alokację zasobów,
- stopnia, w jakim plan lub program wpływa na inne plany i programy, w tym plany i programy w hierarchii,
- przydatności planu lub programu dla uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju,
- problemów dotyczących środowiska mających związek z planem lub programem,
- przydatności planu lub programu dla wdrażania prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego środowiska (np. plany i programy związane z zarządzaniem odpadami lub ochroną wód).

II. Charakterystyka oddziaływań oraz obszaru potencjalnie zagrożonego, z uwzględnieniem w szczególności:

- prawdopodobieństwa, czasu trwania, częstotliwości i odwracalności oddziaływań - skumulowanego charakteru oddziaływań,
- transgranicznego charakteru oddziaływań,
- zagrożenia dla zdrowia ludzkiego lub dla środowiska (np. w wyniku awarii),
- rozmiarów i przestrzennego zasięgu oddziaływań (obszar geograficzny i wielkość populacji potencjalnie zagrożonej),
- wartości i wrażliwości obszaru potencjalnie zagrożonego, z tytułu:
  - szczególnych właściwości naturalnych lub dziedzictwa kulturowego,
  - przekroczonych standardów jakości środowiska lub wartości dopuszczalnych,
  - intensywnego użytkowania gruntów,
  - wpływu na obszar lub krajobrazy posiadające uznany krajowy, wspólnotowy lub międzynarodowy status ochronny.

W odpowiednich częściach niniejszej prognozy uwzględniono powyższe kryteria, podejmując w ten sposób próbę wyłonienia i scharakteryzowania oddziaływań określanych mianem znaczących. Ponadto, szczególną uwagę zwrócono na zagadnienia związane z obniżaniem emisji zanieczyszczeń do środowiska, efektywnością energetyczną, zasobooszczędnością, ochroną przyrody i adaptacją do zmian klimatu. Uwzględniono również analizy dotyczące spójności celów projektu Strategii z celami polityki ekologicznej na poziomie Unii Europejskiej oraz na szczeblu krajowym i województwa. Dokonano również analiz pod kątem zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych, których realizacja wynika również z innych dokumentów strategicznych.

Przy sporządzaniu Prognozy zastosowano metody statystyczne, porównawcze, opisowe, analizy jakościowe, wykorzystujące dostępne wskaźniki stanu środowiska oraz identyfikację

i wartościowanie skutków przewidywanych zmian w środowisku. Wykorzystano analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy. Wszystkie zastosowane metody dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu. Dla zidentyfikowanych negatywnych skutków oddziaływania na środowisko wskazano rozwiązania eliminujące lub zmniejszające ich skalę. Część dotycząca oceny oddziaływania na środowisko w projektowanym opracowaniu przedstawiono tabelarycznie. Oceny dokonano w oparciu o analizę poszczególnych elementów środowiska w zależności od zagrożeń stwarzanych przez oddziaływanie na środowisko planowanych inwestycji.

Analiza i ocena potencjalnego oddziaływania przewidzianych przedsięwzięć w projekcie Strategii została przeprowadzona na podstawie następujących metod i technik badawczych:

- analizy stosownych dokumentów i danych zastanych;
- badania zgodności celów projektu Strategii z kierunkami, celami i działaniami przyjętymi w dokumentach strategicznych szczebla międzynarodowego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego;
- analiz jakościowych, opartych na dostępnych informacjach, odnoszących się do stanu środowiska oraz identyfikacji i wartościowania skutków przewidywanych zmian w środowisku;
- analiz dostępnych, wiarygodnych źródeł danych w zakresie potencjalnych zmian w komponentach środowiska, wynikających z realizacji przewidywanych działań;
- diagnozy i oceny efektów oddziaływania zaplanowanych przedsięwzięć, związanych z ochroną środowiska na terenie objętym dokumentem Strategii.

Analiza potencjalnego oddziaływania przewidzianych działań w projekcie Strategii została wykonana w oparciu o macierz oceny (macierz Leopolda), za pomocą której określono wpływ realizacji celów projektowanego dokumentu na poszczególne komponenty środowiska. Metoda ta polegała na tabelarycznym zestawieniu planowanych działań i ocenianych, niżej wymienionych, komponentów środowiska:

- różnorodność biologiczna,
- ludzie,
- zwierzęta,
- rośliny,
- woda,
- powietrze,
- powierzchnia ziemi,
- krajobraz,
- klimat (w tym klimat akustyczny),
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne,
- obszary chronione, w tym Natura 2000.

z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy. Ponadto, oceny potencjalnego oddziaływania dokonano w oparciu o następujące elementy dotyczące:

1. Sposobu oddziaływania:

- potencjalny wpływ pozytywny,
- potencjalny wpływ neutralny,
- potencjalny wpływ negatywny,
- potencjalny wpływ pozytywny i/lub negatywny.

2. Rodzaju oddziaływania:

- B – bezpośrednie,
- P – pośrednie,
- W – wtórne,
- S – skumulowane.

3. Czasu oddziaływania

- 1 – stałe
- 2 - długoterminowe
- 3 - średnioterminowe
- 4 - krótkoterminowe
- 5 – chwilowe

W trakcie prowadzonych analiz uwzględniano wytyczne Komisji Europejskiej w zakresie uwzględniania problematyki zmian klimatu i różnorodności biologicznej w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.²

Analizując oddziaływania wynikające z realizacji danego działania na poszczególne komponenty środowiska, brano pod uwagę potencjalne oddziaływanie na etapie realizacji zadania oraz na etapie jego eksploatacji. W ocenie uwzględniono także czas trwania danego oddziaływania w podziale na krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe.

Wynikiem przedstawionej analizy są rozwiązania mające na celu zminimalizowanie potencjalnie negatywnych oddziaływań ustaleń Strategii na środowisko przyrodnicze. Należy podkreślić, iż Strategia nie określa konkretnych ram czasowych ani rozwiązań technologicznych związanych z realizacją jej założeń, w związku z tym niniejsza Prognoza ma charakter jakościowy, a nie ilościowy.

PRZEWIDYWANE METODY ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU

Zgodnie z art. 55 ust. 5 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, organ opracowujący projekt dokumentu, jest zobowiązany prowadzić monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko, zgodnie z częstotliwością i metodami, o których mowa w ust. 3 pkt 5 (tj. propozycje dotyczące

² 3, „Poradnik dotyczący włączania problematyki zmian klimatu i różnorodności biologicznej do oceny oddziaływania na środowisko”, Komisja Europejska, 2013

metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu). Monitoring skutków realizacji postanowień Strategii w zakresie oddziaływania na środowisko może polegać na analizie i ocenie stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska.

Monitoring środowiska będzie prowadzony w ramach państwowego monitoringu środowiska przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie Departamentu Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Środowiska. Zakres zadań państwowego monitoringu środowiska (PMŚ) określany jest w wieloletnich **strategicznych programach PMŚ** opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i zatwierdzanych przez Ministra Klimatu, oraz w **wykonawczych programach PMŚ** opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Obecnie obowiązujący Strategiczny Program PMŚ na lata 2020 - 2025 obejmuje zadania wynikające z odrębnych ustaw, zobowiązań międzynarodowych oraz innych potrzeb, wynikających ze strategii rozwoju oraz innych programów i dokumentów programowych. „Strategiczny program państwowego monitoringu środowiska na lata 2020-2025” jest kluczowym dokumentem w obszarze krótko i średnioterminowych badań stanu środowiska. Szczegółowy sposób realizacji zadań PMŚ dla poszczególnych komponentów środowiska w danym roku kalendarzowym, opisany jest w wykonawczych programach państwowego monitoringu środowiska opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. W grudniu 2022 r. ukazał się „Program Wykonawczy Państwowego Monitoringu Środowiska na rok 2023. Monitoring jakości powietrza” (źródło: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/monitoring>).

Ocena stopnia realizacji zakładanych celów będzie polegała na systematycznym gromadzeniu informacji o efektach zrealizowanych działań, ujętych w Strategii. Monitoring ten będzie obejmował zakres działań i termin ich realizacji. Zebrane dane będą podstawą do oceny osiągnięcia założonych celów oraz do wyciągnięcia wniosków istotnych w procesie planowania rozwoju Obszaru Funkcjonalnego.

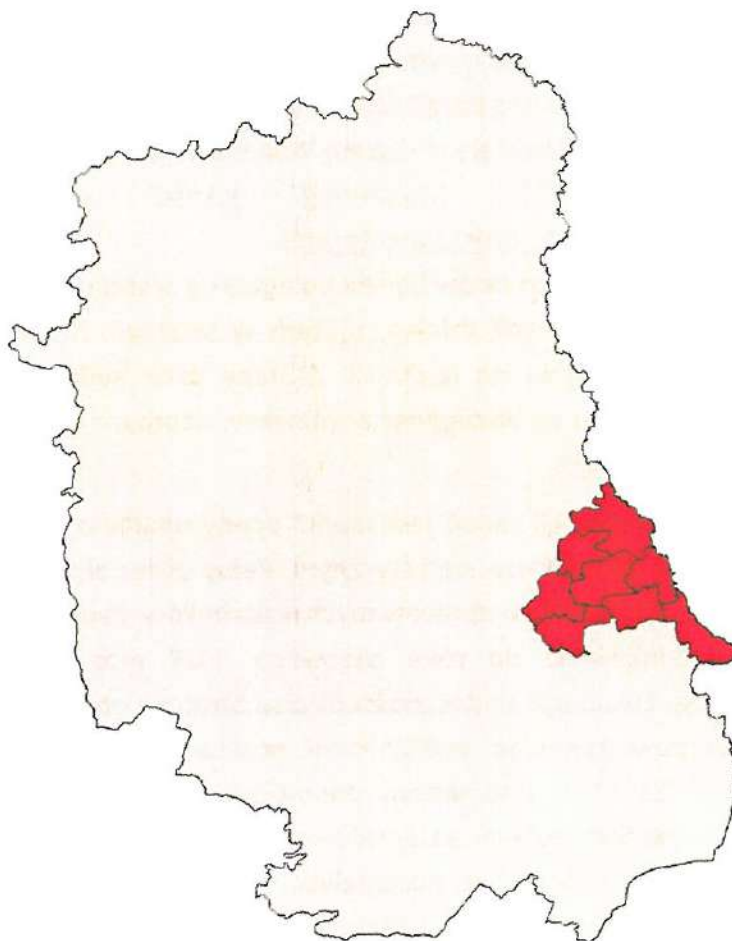
Skuteczną metodą oceny realizacji zadań jest model oceny oparty o zestaw miarodajnych wskaźników ilościowych o charakterze statystycznym. Pełny obraz aktualnej sytuacji będzie dostępny przy analizie całego zestawu opracowanych wskaźników. Zaproponowane wskaźniki będą analizowane w odniesieniu do roku bazowego 2023 oraz w stosunku do roku poprzedzającego analizę. Ewaluacje skuteczności działań Strategii obejmują zatem wskaźniki realizacji Strategii w powiązaniu ze wskaźnikami programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027. Podmiotem odpowiedzialnym za koordynację procesu monitorowania jest Gmina Białopole jako Lider Porozumienia Gmin OF. Jednocześnie należy wskazać pełną współodpowiedzialność pozostałych JST za niniejszy proces. Wszystkie jednostki realizujące działania wynikające ze Strategii Rozwoju Ponadlokalnego zobowiązane są do gromadzenia danych dotyczących wskaźników monitoringu strategii oraz wskaźników produktu i rezultatu określonych dla poszczególnych projektów.

ANALIZA STANU ŚRODOWISKA ORAZ ISTNIEJĄCE PROBLEMY Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA STRATEGII

Obszar Funkcjonalny Malowniczy Wschód będący jednocześnie obszarem realizacji Strategii Ponadlokalnej obejmuje swoim zasięgiem gminy: Białopole, Dorohusk, Dubienka, Horodło, Kamień, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź. Położony jest we wschodniej części województwa lubelskiego, na terenie dwóch powiatów: chełmskiego oraz hrubieszowskiego. Łączna powierzchnia obszaru wynosi 983 km², co stanowi 3,91% powierzchni województwa lubelskiego. Odległość od stolicy województwa – miasta Lublin – wynosi ok. 100 km, natomiast od stolicy państwa – Warszawy – ok. 275 km.

Obszar funkcjonalny graniczy od północy z gminą Ruda-Huta, od zachodu z miastem Chełm i gminą wiejską Chełm, gminami Kraśniczyn, Siennica Różana, natomiast od południa z gminami Grabowiec, Hrubieszów i Uchanie. Od wschodu obszar graniczy z terenem położonym w obrębie Ukrainy – obwodem wołyńskim.

Mapa 1 - Położenie OF Malowniczy Wschód na tle województwa lubelskiego

Źródło: Projekt Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla Gmin: Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku

W skład obszaru wchodzi wyłącznie gminy wiejskie. Rolę Lidera porozumienia międzygminnego pełni gmina Białopole położona w powiecie chełmskim. Największą pod względem powierzchni jednostką samorządu terytorialnego jest gmina Dorohusk o powierzchni 192 km². Gmina Dorohusk stanowi 19,53% powierzchni całego obszaru. Najmniejszą powierzchnią charakteryzuje się gmina Dubienka o powierzchni 96 km², stanowiąca 9,76% powierzchni całego obszaru funkcjonalnego.

Mapa 2 - Gminy tworzące Obszar Funkcjonalny Malowniczy Wschód

Źródło: Projekt Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla Gmin: Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku

Gminy obszaru funkcjonalnego podzielone są łącznie na 148 sołectw i 170 miejscowości. Liczba jednostek pomocniczych w poszczególnych gminach jest zróżnicowana. Największą liczbę sołectw posiada gmina Wojstawice (26 sołectw), zaś najmniejszą liczbą sołectw charakteryzują się gminy Białopole i Kamień (odpowiednio po 14 sołectw). Najwięcej miejscowości znajduje się na terenie gminy Dorohusk (33 miejscowości), zaś najmniej w obrębie gmin Białopole i Horodło (odpowiednio po 15 miejscowości). Na dzień 31 grudnia 2021 roku liczba ludności Obszaru Funkcjonalnego Malowniczy Wschód wyniosła łącznie 29 682 osoby.

POWIERZCHNIA ZIEMI

BUDOWA GEOLOGICZNA I RZEŻBA TERENU

Obszar gmin, które obejmuje Strategia leży w obszarze 4 makroregionów i 6 mezoregionów, z czego jego największa część zlokalizowana jest w obrębie makroregionu Polesie Wołyńskie. Każdy z obszarów charakteryzuje się odmiennym ukształtowaniem powierzchni i specyficznymi walorami przyrodniczymi. Poniżej przedstawiono krótkie charakterystyki makroregionów i mezoregionów, w obrębie których zlokalizowany jest obszar obowiązywania Strategii:

- Obniżenie Dorohuskie: wyżyna zbudowana z wapienno-marglistych skał kredowych, pokrytych zwydmionymi piaskami plejstoceniowymi, występują tu licznie wypełnione torfem zagłębienia bezodpływowe, na wychodniach kredowych wykształciły się rędziny (gleby litogeniczne),
- Obniżenie Dubieńskie: rzeźba ukształtowała się pod wpływem procesów fluwialnych, po ustąpieniu lądolodu zlodowacenia środkowopolskiego, w zagłębieniach występują piaski, torfy i mady; są to tereny zalesione,
- Grzęda Horodelska: pas płaskich wzniesień, zbudowany z margli kredowych pokrytych lessem, osiagającym miąższość do 30 metrów, porozcinany licznymi suchymi dolinami, występują tu czarnoziemy, co nadaje regionowi charakter rolniczy.

GLEBY

Obszar pod względem geologicznym położony jest w obrębie struktury zrębowej podlasko-lubelskiej, w strefie brzeżnej prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej i paleozoicznej platformy środkowoeuropejskiej. Zasoby naturalne obejmują spore pokłady ziemi krzemionkowej i piasków, a także wapieni i margli. W przeszłości dla celów opałowych i rolniczych w wielu miejscowościach na terenie powiatu eksploatowany był torf. Tereny gmin: Kamień, Leśniowice i Żmudź charakteryzują się bogactwem złóż węglanowych niezbędnych do produkcji cementu, wapna czy nawozów.

Obszar cechuje znaczne zróżnicowanie gleb, co jest uwarunkowane budową geologiczną:

- rędziny brunatne i czarnoziemne, w zależności od stopnia uwilgocenia zaliczane do kompleksu pszenno dobrego lub wadliwego wykształciły się na zwietrzelinach utworów węglanowych kredy,
- gleby brunatne i czarne ziemie, zaliczane do kompleksu pszenno dobrego i żytniego bardzo dobrego oraz zbożowopastewnego mocnego wykształciły się na podłożu gliniastym lub lessowym,
- gleby brunatne i bielcowe, zaliczane do kompleksu żytniego dobrego lub żytnioziemniaczanego wytworzyły się na podłożu piasków gliniastych,
- gleby bielcowe oraz brunatne wylugowane i kwaśne, zaliczane do kompleksu żytniego słabego i bardzo słabego wytworzyły się na podłożu piaszczystym lub piaszczystym słabogliniastym

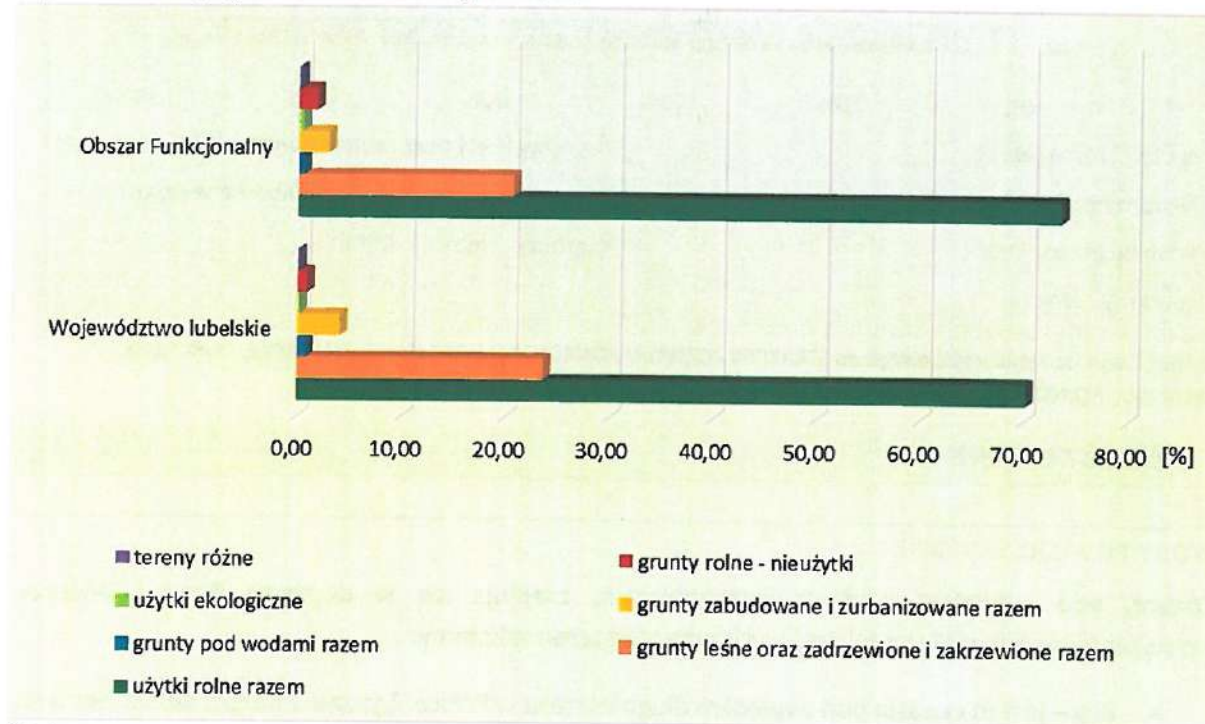
- gleby organiczne torfowe i murszowo-torfowe, gleby bagienne, mady, oraz gleby mineralne wykształcone na piaskach wytworzyły się w obniżeniach terenu i dolinach rzecznych.

Na obszarze przeważają gleby średniej i dobrej jakości.

STRUKTURA GRUNTÓW

Biorąc pod uwagę strukturę gruntów gmin obszaru zauważalna jest przewaga gruntów rolnych (73,57% powierzchni obszaru) oraz gruntów leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych (20,72% powierzchni obszaru). Pozostałe rodzaje gruntów występujące w obrębie analizowanego obszaru funkcjonalnego to przede wszystkim tereny zabudowane i zurbanizowane. Niewielki procent powierzchni obszaru stanowią nieużytki, użytki ekologiczne, grunty pod wodami oraz tereny różne. Podobnie, jak w przypadku obszaru funkcjonalnego, w województwie lubelskim użytki rolne stanowią główny element struktury gruntów (70,24%). Grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione plasują się na drugim miejscu (23,69%).

Wykres 1. Rodzaje gruntów OF na tle województwa

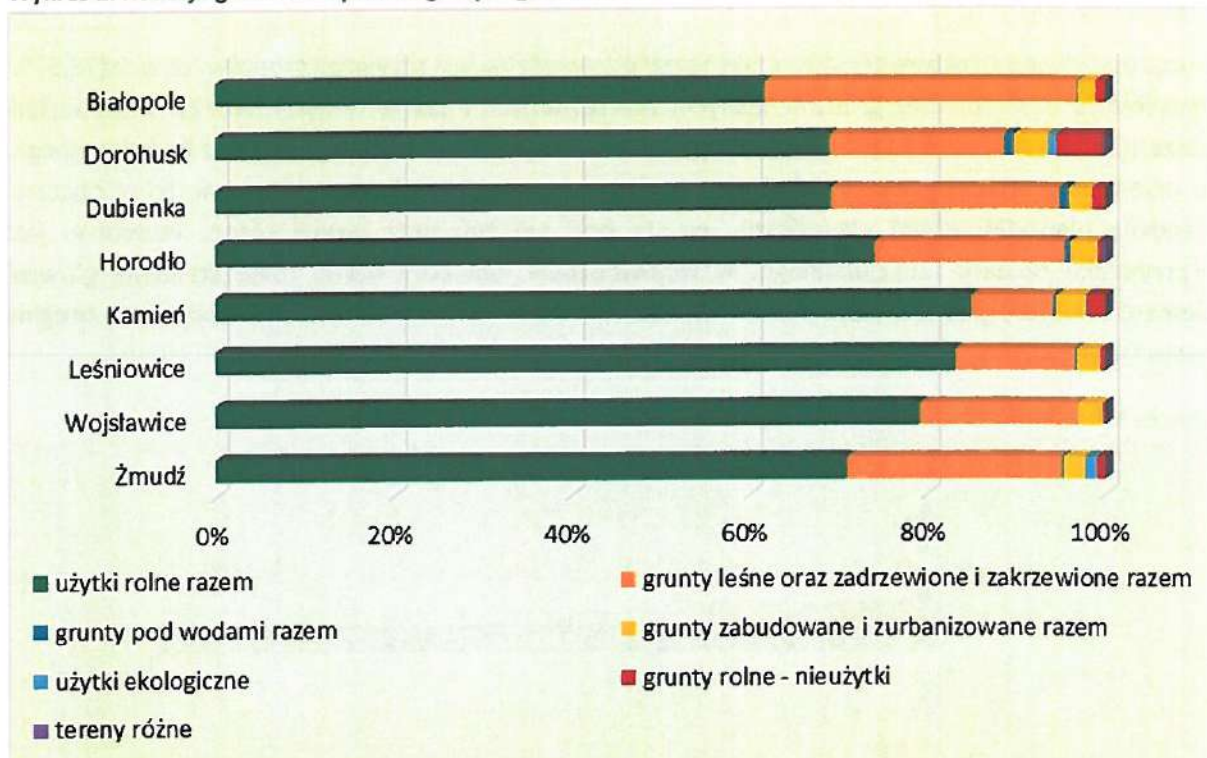

Źródło: *Diagnoza stanu wyjściowego do STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN: BIAŁOPOLE, DOROHUSK, DUBIENKA, HORODŁO, KAMIENI, LEŚNIEWICE, WOJŚLAWICE, ŻMUDŹ NA LATA 2023-2030*

Rozpatrując kwestię rodzajów gruntów pomiędzy poszczególnymi gminami, można zauważyć, że zróżnicowanie struktury gruntów jest niewielkie i dotyczy przede wszystkim udziału procentowego poszczególnych rodzajów gruntów, nie wpływając na zmianę charakteru danej gminy. Gminy obszaru funkcjonalnego są przykładem gmin rolniczych ze zdecydowaną przewagą użytków rolnych i gruntów leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych. W każdej z analizowanych gmin, użytki rolne stanowią ponad 60% wszystkich gruntów. Najmniejszy udział procentowy w strukturze gruntów każdej z gmin stanowią użytki ekologiczne i tereny różne.

Ze wszystkich gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego największą powierzchnię użytków rolnych w stosunku do powierzchni całkowitej gminy ma gmina Kamień (84,88%), zaś najmniejszą gmina Białopole (61,72%).

Wykres 2. Rodzaje gruntów w poszczególnych gminach OF

Źródło: Diagnoza stanu wyjściowego do STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN: BIAŁOPOLE, DOROHUSK, DUBIENKA, HORODŁO, KAMIENI, LEŚNIEWICE, WOJSŁAWICE, ŻMUDŹ NA LATA 2023-2030

ZASOBY WODNE

WODY POWIERZCHNIOWE

Obszar, pod względem wód powierzchniowych, znajduje się w dorzeczu Bugu i Wieprza. Do najważniejszych rzek przepływających przez ten teren zaliczamy:

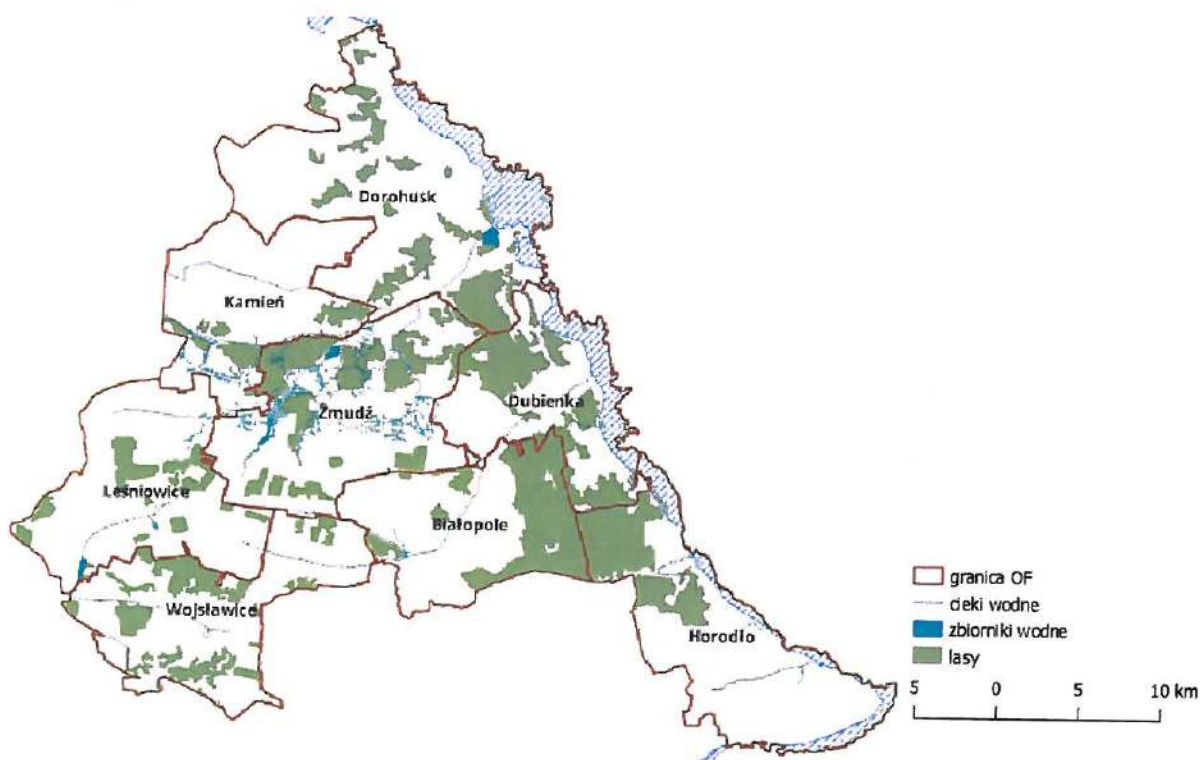
- Bug – jest to czwarta pod względem długości rzeka w Polsce. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z 2002 r. ws. klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych, Bug jest drogą wodną o znaczeniu regionalnym, o najniższej randze. Rzeka wyznacza wschodnią granicę OF.
- Udal – rzeka wypływa z podmokłych obniżeń położonych na zachód od miejscowości Strupin Łanowy, w gminie Chełm, a następnie biegnie przez gminę Kamień i Dorohusk. Dolina rzeczna Udalu jest ważnym korytarzem ekologicznym umożliwiającym migracje gatunków i zasilającym sąsiednie ekosystemy.
- Wełnianka – rzeka wpadająca do OF na północy gminy Dubienka, biegnąca przez gminy: Białopole, Wojsławice i Leśniowice.

Poza nimi możemy wyróżnić mniejsze ciek wodne zasilające główne rzeki obszaru. Są to: Horodyska, Kacp, Krzywółka, Kanał Żmudzki, Kanał Lipniecki oraz rzeka Wojsławka.

Wśród zbiorników wodnych występujących na terenie OF należy wyróżnić:

- zalew Husynne – położony w gminie Dorohusk, o powierzchni 112 ha. Zalew powstał poprzez zalanie nieużytków w okolicy wsi Husynne. Część zbiornika posiada status użytku ekologicznego.
- zalew Dubienka – położony w gminie Dubienka, o powierzchni 4,7 ha. Zbiornik zlokalizowany jest bezpośrednio przy korycie rzeki Wełnianka. Powstał w ramach "Programu budowy zbiorników retencyjnych". Zbiornik pełni głównie funkcję retencyjną oraz rekreacyjną.
- zbiornik „Dębowy Las” – położony w gminie Żmudź, o powierzchni 27,60 ha. Obiekt został utworzony dla celów rekreacyjnych.
- zbiornik w Puszczy – zbiornik retencyjny położony w gminie Żmudź. Powierzchnia zbiornika wynosi 10,00 ha.
- zbiornik "Maczuły" – kąpielisko położone w gminie Leśniewice. Powierzchnia obiektu wynosi 26,6 ha. Zbiornik pełni przede wszystkim funkcję rekreacyjną.
- zbiornik wodny „Glinianki” w Buśnie – obecnie wyrobisko wykorzystywane przez amatorów wędkarstwa, zajmuje powierzchnię 2,5ha. Planuje się zagospodarowanie zbiornika na cele rekreacyjno – wypoczynkowe.

Mapa 3. Lasy oraz sieć rzeczna OF

Źródło: opracowanie własne

Rozbudowana sieć rzeczna w sposób nieunikniony wiąże się z ryzykiem wystąpienia zagrożenia powodzi i podtopień.

Najwięcej terenów zagrożonych podtopieniami zlokalizowanych jest wzdłuż rzeki Bug. Najbardziej narażone są gminy Dorohusk, Dubienka oraz Horodło.

Obszar współpracy ponadlokalnej, zgodnie z § 17 pkt 6 załącznika do Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie nadania statutu Państwowemu Gospodarstwu

Wodnemu Wody Polskie (Dz.U. 2017.2506) znajduje się w regionie wodnym Bugu zarządzanym przez RZGW w Lublinie, Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej, Zgodnie z treścią załączników do Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023.300) obszaru przynależy do:

- PLGW200090 kod UE GWB, JCWPd_GWB 90 Obszar dorzecza Wisła, Region wodny Środkowej Wisły - część gminy Leśniowice, Wojstawice, Żmudź
- PLGW200091 kod UE GWB, JCWPd_GWB 91, Obszar dorzecza Wisła, Region wodny Bugu, Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej, gminy: Kamień, Dorohusk, Dubienka, Leśniowice, Żmudź,
- PLGW2000121 kod UE GWB, JCWPd_GWB 121, Obszar dorzecza Wisła, Region wodny Bugu, Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej, gminy: Horodło, Dorohusk, Dubienka, Leśniowice, Żmudź, Białopole, Wojstawice,

W granicach współpracy ponadlokalnej objętych Strategią usytuowanych są 23 Jednolite Części Wód Powierzchniowych (J CWP):

- Białka RW200016266289 (gmina Białopole) PLGW2000121 [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Bug od granicy Państwa do Wełnianki Kod JCWP RW200012267143159 [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Bug od Kan. Świerżowskiego do Uherki RW200021266339 (gmina Dorohusk) {PLGW200091} [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Bug od Udalu do Kanału Świerżowskiego RW2000212663319 (gmina Dorohusk) PLGW200091 [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Bug od Wełnianki do Udalu kod JCWP: RW2000212663199 (gminy Dorohusk, Dubienka) [JCPWd: PLGW2000121, PLGW200091] [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Bug od Zofotuchy do Wełnianki kod JCWP RW2000212663159 (gminy Białopole, Dubienka, Horodło) [JCWPd: PLGW2000121] [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Dopływ spod Bielin RW2000232663292 (gminy Dorohusk, Dubienka, Żmudź) [PLGW200091] [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Dopływ spod Dubienki RW2000232663172 (gmina Dubienka) PLGW2000121
- Dopływ spod Pogranicza RW2000232663314 (gminy Dorohusk, Kamień) PLGW200091 [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Dopływ spod Turki RW2000232663312 (gmina Dorohusk) PLGW200091 [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Dopływ spod Żalina RW200023266334 (gmina Dorohusk) PLGW200091
- Dopływ z Pławanic kod JCWP: RW2000232663322 (gminy Dorohusk, Kamień) [JCWPd: PLGW200091]
- Dopływ z Zagórnik RW2000232663152 (gminy Białopole, Dubienka, Horodło) [JCWPd PLGW2000121] [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]

- Gdolanka RW2000232663489 (gminy Dorohusk, Kamień) PLGW200091]
- Kacap RW2000232663269 (gminy Dorohusk, Kamień) [PLGW200091] [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Kanał Świerżowski RW200002663329 gmina Dorohusk [JCWPd PLGW200091] [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Kanał Żmudzki RW20000266324 (gmina Żmudź) PLGW200091
- Siennica RW2000624374 gmina Leśniowice [PLGW200090] (Zarząd Zlewni w Zamościu)
- Udał od Krzywólki do ujścia RW2000242663299 (gminy Dorohusk, Kamień, Żmudź) PLGW200091 [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Udał od źródeł do Krzywólki RW2000232663229 (gminy: Kamień, Leśniowice, Żmudź) [PLGW200091] [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Uherka od źródeł do Garki – kod JCWP RW2000232663499 (gmina Kamień) [JCWPd PLGW200091] [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Wefnianka od źródeł do Dopywu spod Kułakowic RW20002426631699 (gminy: Białopole, Dubienka, Żmudź) PLGW2000121 [Zarząd Zlewni w Białej Podlaskiej]
- Wojsławka RW2000624349 (gminy Leśniowice, Wojsławice, Żmudź) PLGW200090 (Zarząd Zlewni w Zamościu)

Zlewnie te charakteryzują następujące oceny stanu, presje oraz cele środowiskowe:

Kod i nazwa JCWP	Ocena stanu/ potencjału ekologicznego	Ocena stanu chemicznego	Stan (ogólny)	Rodzaj presji	Cel środowiskowy do 2027
RW20000266324 Kanał Żmudzki	Co najmniej dobry	dobry	dobry	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW20000266329 Kanał Świerżowski	Umiarkowany (Azot Kjeldahla, Fosforany)	PSD Azot Kjeldahla, Fosforany	zły	rolno-leśna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW200012267143159 Bug od granicy Państwa do Wetnianski	bd	bd	bd	bd	bd
RW200016266289 Białka	Umiarkowany (Makrobezkręgowce bentosowe (indeks MMI)	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000212663159 Bug od Zofotuchy do Wetnianski	Poniżej dobrego	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciekła istotnego - Bug w obrębie JCWP dobry stan chemiczny
RW2000212663199 Bug od Wetnianski do Udal	Poniżej dobrego	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciekła istotnego - Bug w obrębie JCWP dobry stan chemiczny
RW2000212663319 Bug od Udal do Kanału Świerżowskiego	Słaby (Fosforany, Makrobezkręgowce bentosowe (indeks MMI)	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciekła istotnego - Bug w obrębie JCWP dobry stan chemiczny

RW200021266339 Bug od Kan. Świerzowskiego do	Ponizej dobrego	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciekę istotnego - Bug w obrębie JCWP dobry stan chemiczny
RW2000232663152 Dopływ z Zagórnik	Ponizej dobrego	dobry	zły	naturalna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663172 Dopływ spod Dubienki	Ponizej dobrego	dobry	zły	Rolno-leśna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663229 Udal od źródła do Krzywólki	Umiarkowany (Fitobentos (wskaźnik okrzemkowy IO))	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663269 Kacap	Ponizej dobrego	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663292 Dopływ spod Bielin	Ponizej dobrego	PSD	zły	Rolno-leśna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663312 Dopływ spod Turki	Ponizej dobrego	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663314 Dopływ spod Pogranicza	Ponizej dobrego	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663322 Dopływ z Pławanic	Ponizej dobrego	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663334 Dopływ spod Żalina	Ponizej dobrego	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663499 Uherka od źródła do Garki	umiarkowany	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000232663489 Gdolancka	Umiarkowany (Fitobentos (wskaźnik okrzemkowy IO))	dobry	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny

RW20002426631699 Weinianka od źródeł do Dopływu Kułakowic	Dobry i powyżej dobrego	dobry	dobry	dobry	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000242663299 Udal od Krzywólki do ujścia	staby (Makrobezkręgowce bentosowe (indeks MMI))	dobry	zły	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000624349 Wojstawka	Umiarkowany Fitobentos (wskaźnik okrzemkowy IO), Makrofity (makrofitowy indeks rzeczny MIR), Makrobezkręgowce bentosowe (indeks MMI))	dobry	zły	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny
RW2000624374 Siennica	Umiarkowany Makrobezkręgowce bentosowe (indeks MMI))	dobry	zły	zły	rolna	dobry stan ekologiczny dobry stan chemiczny

Źródło: RZPORZĄDZENIE MINISTRA INFRASTRUKTURY z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U.2023.300) oraz katy JCWP
<https://wody.isok.gov.pl/pdf/JCW>

PLGW200091 obejmujący gminy Dorohusk, Dubienka, Kamień, Leśniowice, Żmudź. Struktura JCWPd 91 jest złożona z dwóch poziomów wodonośnych, tylko lokalnie rozdzielonych utworami trudnoprzepuszczalnymi. Poziomy te pozostają w bardzo dobrej łączności hydraulicznej. Teren jednostki pod względem hydrogeologicznym stanowi obszar zamknięty. Nie stwierdzono lateralnych dopływów wód z obszarów sąsiednich. Wody podziemne obu poziomów są zasilane przez infiltrację wód opadowych oraz w warunkach naturalnych drenowane przez cieki powierzchniowe. Jednakże, ten system krążenia został zmodyfikowany przez odwodnienia kamieniołomu pracującego na potrzeby Cementowni „Chełm” S.A. Eksploatacja ujęcia „Bariera” spowodowała powstanie regionalnego leja depresji i zmianę kierunków przepływu wód podziemnych. Na terenie jednostki prowadzono badania nad czasem wymiany wód w poziomie górnokredowym. Czas ten w naturalnym systemie krążenia i zmienionym przez eksploatację jest zbliżony i wynosi około 12 ± 3 lata (Paczyński, Sadurski 2007). W granicach obszaru JCWPd nr 91 występują regionalne obniżenia zwierciadła wody w głównym, kredowym użytkowym poziomie wodonośnym spowodowane eksploatacją wód podziemnych przez ujęcia komunalne i odwodnienie kopalni odkrywkowej kredy (okolice Chełma). Znaczny wpływ na środowisko gruntowo-wodne na obszarze JCWPd nr 91 wywierają również: ujęcie wód podziemnych „Bariera”(użytkownik - Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Chełmie) i ujęcie wód podziemnych Zakładu Cementownia Chełm w Chełmie (właściciel - CEMEX Polska Sp. z o.o.). W celu umożliwienia prowadzenia eksploatacji kredy, oprócz poboru wody na cele komunalne, w/w podmioty prowadzą odwodnienie odkrywki kopaliny. Odwadniany jest kredowy poziom wodonośny pozbawiony izolacji od powierzchni terenu. Na stan ilościowy wód podziemnych wpływ ma również ograniczenie infiltracji opadów do poziomu wodonośnego na obszarze aglomeracji miejsko-przemysłowej Chełma.

Potencjalne ogniska zanieczyszczeń związane są przede wszystkim z zakładami przemysłowymi znajdującymi się na terenie miasta Chełma. Dominują tu: przemysł mineralny - Cementownia Chełm, szklarski, ceramiki budowlanej, betonów, odkrywkowa kopalnia kredy), lekki (obuwniczy, odzieżowy), spożywczy (owocowo-warzywny, winiarski, mleczarski, piwowarski, cukierniczy), maszynowy, metalowy, precyzyjny, chemiczny, tartaczny, meblarski i poligraficzny.

Wpływ na ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych mogą wywierać ujęcia wód podziemnych:

- Ujęcie wody Chełm – wodociąg Trubaków o maksymalnym zasięgu oddziaływania (zasięg leja depresji) +500 m może oddziaływać na obszary chronione: PLB060002 Chełmskie Torfowiska Węglanowe, PLH060067 Kamień, PLH060023 Torfowiska Chełmskie, Chełmski Park Krajobrazowy, Rezerwat Wolwinów, Rezerwat Bagno Serebryskie,- Ujęcie wody Chełm – przetwórnia owocowo-warzywna o maksymalnym zasięgu oddziaływania (zasięgleja depresji) + 500 m może oddziaływać na obszary chronione: PLB060002 Chełmskie Torfowiska

Węglanowe, PLH060067 Kamień, PLH060023 Torfowiska Chełmskie, Chełmski Park Krajobrazowy, Rezerwat Wolwinów, Rezerwat Bagno Serebryskie.

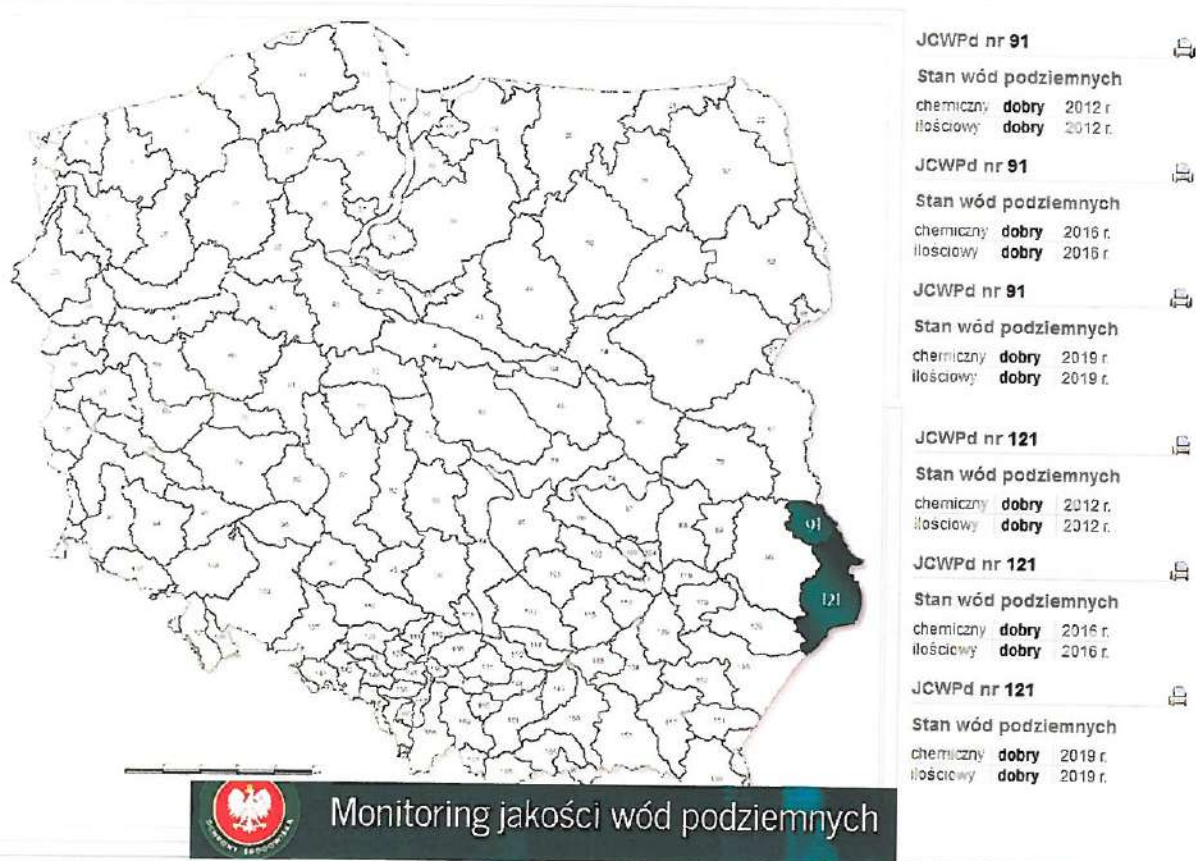
- Ujęcie wody Chełm – Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska o maksymalnym zasięgu oddziaływania (zasięg leja depresji) + 500 m może oddziaływać na obszary chronione: PLB060002 Chełmskie Torfowiska Węglanowe, PLH060067 Kamień, PLH060023 Torfowiska Chełmskie, Chełmski Park Krajobrazowy, Rezerwat Wolwinów, Rezerwat Bagno Serebryskie,
  - Ujęcie wody Żmudź - gorzelnia o maksymalnym zasięgu oddziaływania – 1160 m może oddziaływać na obszary chronione: PLH060075 Żmudź, Rezerwat Żmudź,
  - Odwodnienie kopalni- Cementownia Chełm o maksymalnym zasięgu oddziaływania (zasięg leja depresji)+ 500 m może oddziaływać na obszary chronione: PLB060002 Chełmskie Torfowiska Węglanowe –południowy fragment w zasięgu leja depresji, PLH060067 Kamień – w zasięgu leja depresji, PLH060023 Torfowiska Chełmskie – w zasięgu leja depresji, Rezerwat Wolwinów – w zasięgu leja depresji, Rezerwat Bagno Serebryskie – w zasięgu leja depresji.
- Potencjalne oddziaływanie ujęć może spowodować zmniejszenie wilgotności gruntów w wyniku lokalnego obniżenia strefy saturacji poniżej zasięgu systemów korzeniowych.³

PLGW2000121 obejmuje gminy: Białopole, Dorohusk, Dubienka, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź, Horodło. Złożoność kredowego poziomu wodonośnego była przyczyną zróżnicowania poglądów na jego strukturę. Z jednej strony cała strefa wymiany wód traktowana była jako jeden poziom wodonośny (Krajewski 1972), z drugiej masyw skalny dzielony był na 2 oddzielne horyzonty wodonośne (Wilgat 1970). Obecnie łączy się ze sobą te dwa elementy przyjmując, że istnieje jeden wspólny poziom wodonośny o charakterze warstwowo-szczelinowym z powszechnym występowaniem poziomów zawieszonych w obszarach wyżynnych (Smoleń 1980, Herbich 1984, Krajewski 1984, Michalczyk 1986). Krążenie wód podziemnych odbywa się systemem połączonych szczelin, wśród których o przeciętnej wodonośności decydują systemy spękań ciosowych wraz ze szczelinami oddzielności międzyławicowej, zaś lokalnie - systemy szczelin związanych ze strefami dyslokacyjnymi. (S. Krajewski, 1972; P. Herbich, 1980; M. Woźnicka, 2004). Czynną pojemność wodną utworów górnokredowych współtworzą szczeliny oraz komunikujące się z nimi makropory i mikrospękania. Czas wymiany wód w naturalnych i wymuszonych układach krążenia wynosi około 12-3 lat. Zwierciadło wód podziemnych analizowanego obszaru ma charakter swobodny, choć lokalnie przykryte jest słoboprzepuszczalnymi utworami czwartorzędowymi i trzeciorzędowymi. W dolinach rzek gdzie brak jest utworów izolujących poziom kredowy występuje w łączności hydraulicznej z poziomem czwartorzędowym.⁴

³ Źródło: <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-80-99/4402-karta-informacyjna-jcwpd-nr-91/file.html>

⁴ Źródło: <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-120-139/4556-karta-informacyjna-jcwpd-nr-121/file.html>

Mapa stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) wg podziału na 172 obszary

Źródło: <https://mjwt.gios.gov.pl/mapa/mapa,172.html>

ZAGROŻENIA POWODZIOWE

Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej poprzez występującą na terenie obszaru funkcjonalnego sieć wodną są również związane z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. Na podstawie art. 171 ust. 8 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego zostały podane do publicznej wiadomości i są dostępne na stronie Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Mapy zagrożenia powodziowego sporządza się dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego, tj. obszarów na których stwierdza się istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub jego wystąpienie jest prawdopodobne.

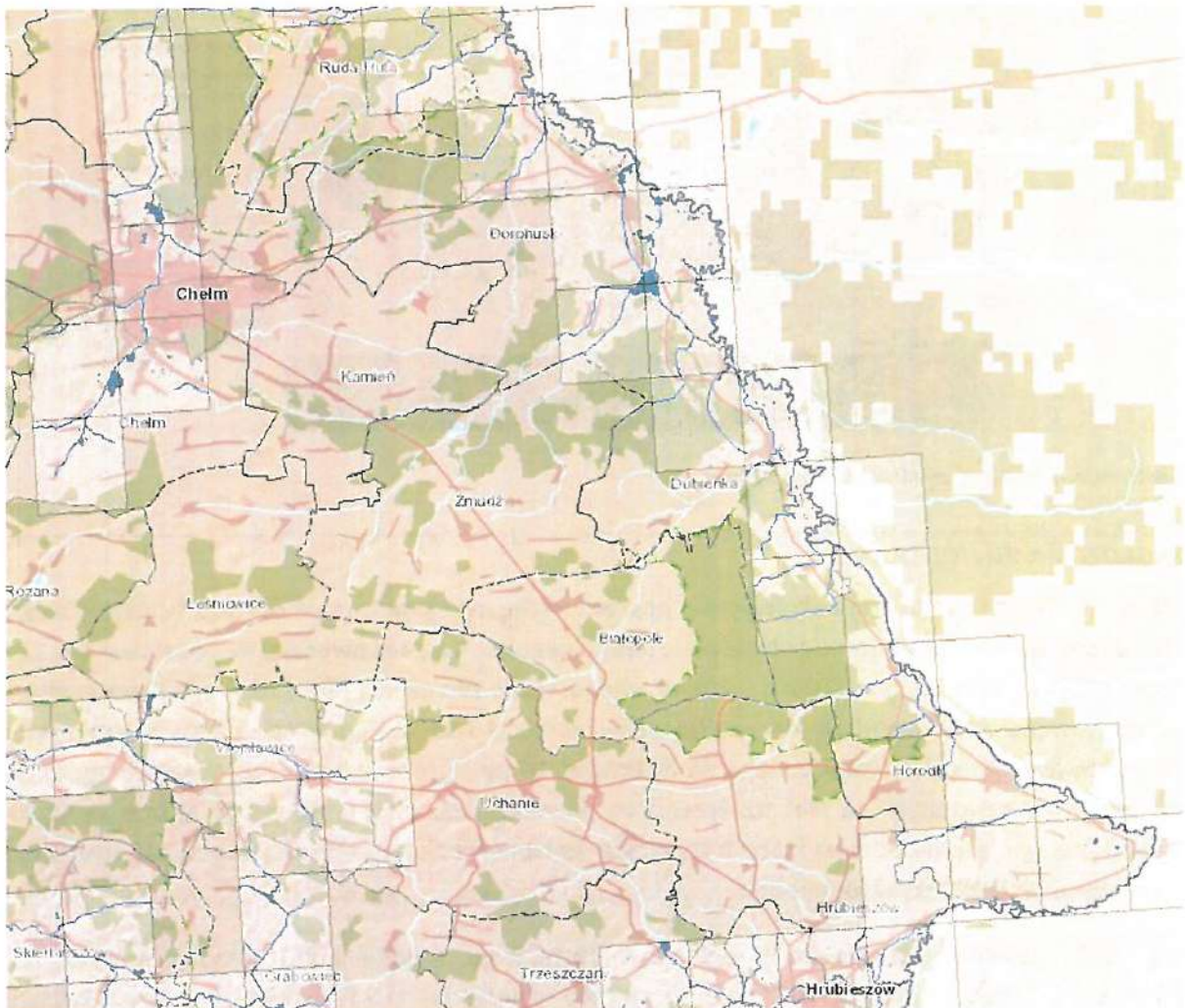
Obszar funkcjonalny znajduje się w regionie wodnym Bugu. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2017 roku w sprawie nadania statutu Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie, obszar leży w zasięgu działania Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie.

Główną osią zagrożenia powodziowego w Obszarze Funkcjonalnym jest rzeka Bug oraz jej dopływy. W celu zapewnienia ochrony ludności i mienia przed powodzią, na powyższej mapie przedstawiono obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Niniejsze informacje, wraz z określeniem poziomu tego zagrożenia, jak również wskazaniem jakie ryzyko wiąże się z wystąpieniem powodzi na danym obszarze, z pewnością przyczynią się do podejmowania przez mieszkańców, jak również władze

lokalne, świadomych i racjonalnych decyzji odnośnie lokalizacji inwestycji. Każdy obywatel może zweryfikować, czy zamieszkuje obszar zagrożony powodzią, a jeśli tak, to jak bardzo jest zagrożony. Dotyczy to również przedsięwzięć strategicznych zaplanowanych w ramach niniejszego dokumentu.

Dlatego też, zgodnie z art. 315 ustawy prawo wodne podczas opracowywania Ponadlokalna Strategia Rozwoju dla Gmin: Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojsławice, Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku uwzględniono zapisy dokumentów planistycznych takich jak np.: Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, Plany zarządzania ryzykiem powodziowym, Plan przeciwdziałania skutkom suszy. Ich wskazania zostały wykorzystane w szczególności w ramach prac nad modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania polityki przestrzennej, opisanych w niniejszym rozdziale.

Mapa 5 - Zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w obszarze funkcjonalnym

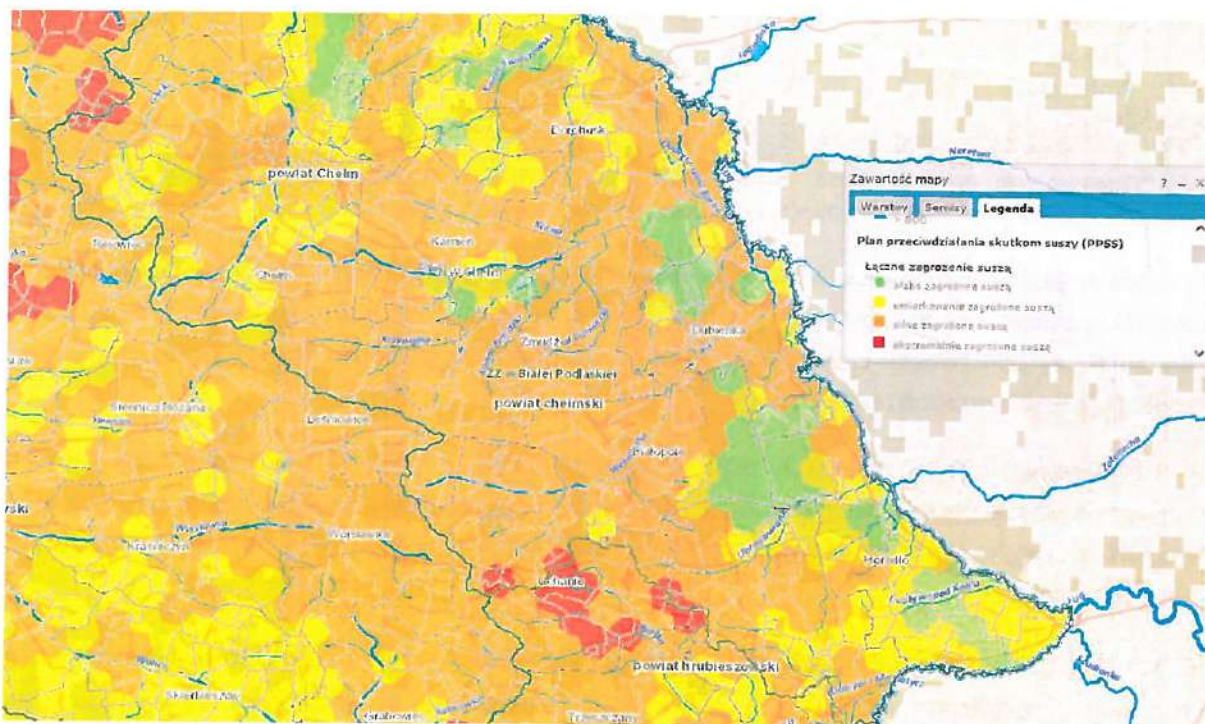
Źródło: <https://wody.isok.gov.pl>

ZAGROŻENIA SUSZĄ

Ze względu na poziom wód gruntowych i podziemnych oraz zjawiska pogodowe, tereny objęte opracowaniem, prawie na całym obszarze umiarkowanie i silnie zagrożone są suszą hydrologiczną i suszą atmosferyczną.

Mapa 6 Tereny zagrożone suszą

Źródło: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpPPSS

FLORA I FAUNA

NAJCENNIJSZE OBSZARY FLORY

Lasy występujące na terenie obszaru pełnią głównie funkcję ekologiczną, funkcje turystyczne, gospodarcze, jak również funkcje wodochronne. Występowanie lasów jest istotnym czynnikiem wpływającym pozytywnie na poprawę jakości powietrza, stabilizację warunków wodnych oraz atrakcyjność turystyczną i rekreacyjną. Bogactwo przyrodnicze lasów stanowi również bazę dydaktyczną, promującą edukację ekologiczną.

Wskaźnik zalesienia obszaru jest niski i wynosi ok. 20% powierzchni obszaru, przy czym dla województwa lubelskiego wskaźnik lesistości wynosi ok. 23,4%. Najwyższym wskaźnikiem lesistości obszaru charakteryzuje się gmina Białopole (34,36%), zaś najmniejszy udział lasów w powierzchni całkowitej gminy występuje w gminie Kamień (7,75%). Niski wskaźnik zalesienia jest spowodowany w głównej mierze występowaniem na terenie gminy gleb o bardzo dobrej i dobrej jakości (86,8% gruntów ornych znajduje się w klasie bonitacyjnej od II do IV).

Tabela 3. Udział procentowy powierzchni lasów do powierzchni całkowitej gminy

Gmina	Powierzchnia lasów [ha]	Udział procentowy powierzchni lasów do powierzchni całkowitej gminy [%]
Gmina Białopole	3 559,67	34,36
Gmina Dorohusk	3 393,86	17,64
Gmina Dubienka	2 446,35	25,41
Gmina Horodło	2 716,05	20,84
Gmina Kamień	751,44	7,75
Gmina Leśniowice	1 565,90	13,27
Gmina Wojsławice	2 042,55	18,57
Gmina Żmudź	3 223,42	23,70
Obszar Funkcjonalny	19 699,24	20,03

Źródło: *Diagnoza stanu wyjściowego do STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN: BIAŁOPOLE, DOROHUSK, DUBIENKA, HORODŁO, KAMIEŃ, LEŚNIEWICE, WOJSŁAWICE, ŻMUDŹ NA LATA 2023-2030*

Zauważalne jest duże rozproszenie terenów leśnych w obszarze OF. Znaczna część lasów to niewielkie kompleksy ulokowane w relatywnie małej odległości od siebie. W strukturze własnościowej lasów dominują lasy państwowe. Lasy prywatne stanowią niewielki odsetek ogólnej powierzchni leśnej i występują w dużym rozdrobieniu.

W drzewostanie obszaru przeważa sosna, dęby szypułkowe, a także zbiorowiska olsowe i graby. Z uwagi na występowanie licznych źródeł i terenów podmokłych wykształciły się na tym obszarze torfowiska węglanowe porośnięte dąbrową świetlistą oraz antropogenicznymi murawami kserotermicznymi.

Na terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego występują rzadkie i chronione gatunki roślin i zwierząt. Specyficzne cechy szaty roślinnej uwarunkowane są obfitością węgla wapnia w podłożu. W zasięgu parku znajdują się cenne, nieznacznie przekształcone kompleksy leśne z dużym bogactwem biotypów (siedliska borowe, grądowe i łęgowe ze znaczną liczbą roślin rzadkich). Okolice Chełma są miejscem występowania unikalnych w skali kraju torfowisk węglanowych, z dominującym szuwarem kłoci wiechowatej. Na obrzeżach kłociowisk występują zbiorowiska rzadkich gatunków turzyc. Z innych rzadkich roślin należy wymienić następujące: miłek wiosenny, wisienka stepowa, dziewięciśń bezgłowy, gorczyczka krzyżowa, storczyk kukawka i aster gawędka. W parku i jego sąsiedztwie rosną 53 gatunki będące pod ochroną ścisłą i 13 pod ochroną częściową. Niektóre rosną (zwłaszcza na torfowiskach) w populacjach liczących tysiące osobników. Są to m.in.: kosaciec syberyjski, storczyk krwisty, zawilec wielkokwiatowy i goździk pyszny.

Na terenie Strzeleckiego Parku Krajobrazowego w pozostałościach wielu dawnych odciętych przez rzekę zakoli są starorzecza, tzw. "bużyska", ulegające szybkiemu zarastaniu. Jest to typowy park leśny (92% powierzchni w obrębie powiatu chełmskiego stanowią lasy), z dominacją gatunkową sosny. W parku występuje wiele rzadkich gatunków roślin, 35 znajduje się pod ścisłą ochroną m.in.: obuwik pospolity, storczyk kukawka i goździk pyszny.

Na terenie Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu - w granicach obszaru znajdują się charakterystyczne krajobrazy Pagórów Chełmskich i Obniżenia Dubienki. Są to masywne wyniosłości zbudowane ze skał wapiennych (margle kredowe) na przemian z podmokłymi

zagłębieniami, w których spotkać można wszystkie typy torfowisk niskich, w tym charakterystyczne dla tego mezoregionu torfowiska węglanowe. Lasy, wykształcone na żyznych siedliskach, budują wielogatunkowe drzewostany z bogatym runem i podszytem.

Grabowiecko-Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu zajmuje powierzchnię 31 tys. ha i rozciąga się pasem szerokości od 2 do 8 km wzdłuż południowej granicy powiatu, obejmując w części zachodniej teren powiatu krasnostawskiego. Jego wschodnią część zajmuje Strzelecki Park Krajobrazowy. Urozmaicona rzeźba terenu, o bardzo dużych walorach krajobrazowych charakteryzuje się systemem suchych dolinek i wąwozów wyrzeźbionych w podłożu lessowym. Lasy zajmują stosunkowo niewielką powierzchnię tego obszaru, lecz ze względu na fakt, iż porastają najbardziej niedostępne zakątki, wykazują duży stopień naturalności.

NAJCENNIJSZE OBSZARY WYSTĘPOWANIA FAUNY

W związku z występowaniem na terenie obszaru relatywnie dużej ilości siedlisk, można zauważyć ogromne zróżnicowanie fauny pod względem gatunkowym. Są to przede wszystkim populacje związane ze środowiskiem leśnym, pograniczem leśno-polnym, polnym i wodno-błotnym.

Kompleksy leśne są zasiedlone głównie przez ssaki: dziki, sarny, jelenie, łosie czy też wilki. Obszar ten jest szczególnie bogaty w gatunki ptaków. Występują tu m.in.: bocian biały i czarny, dzięcioł średni, brzęczka, derkacz, czajka, bekas krzyk, brodziec krwawodzioby, kulik wielki. Na terenach polno-łąkowych gniazdują sowy: pójdzka i płomykówka. Można też zobaczyć orlika krzykliwego, który jest symbolem Strzeleckiego Parku Krajobrazowego.

Najcenniejszym przedstawicielem gadów jest żółw błotny, zaś wśród płazów kumak nizinny, żaba zielona i ropucha szara. Okolice rzek zamieszkiwane są przez bobra lub wydrę.

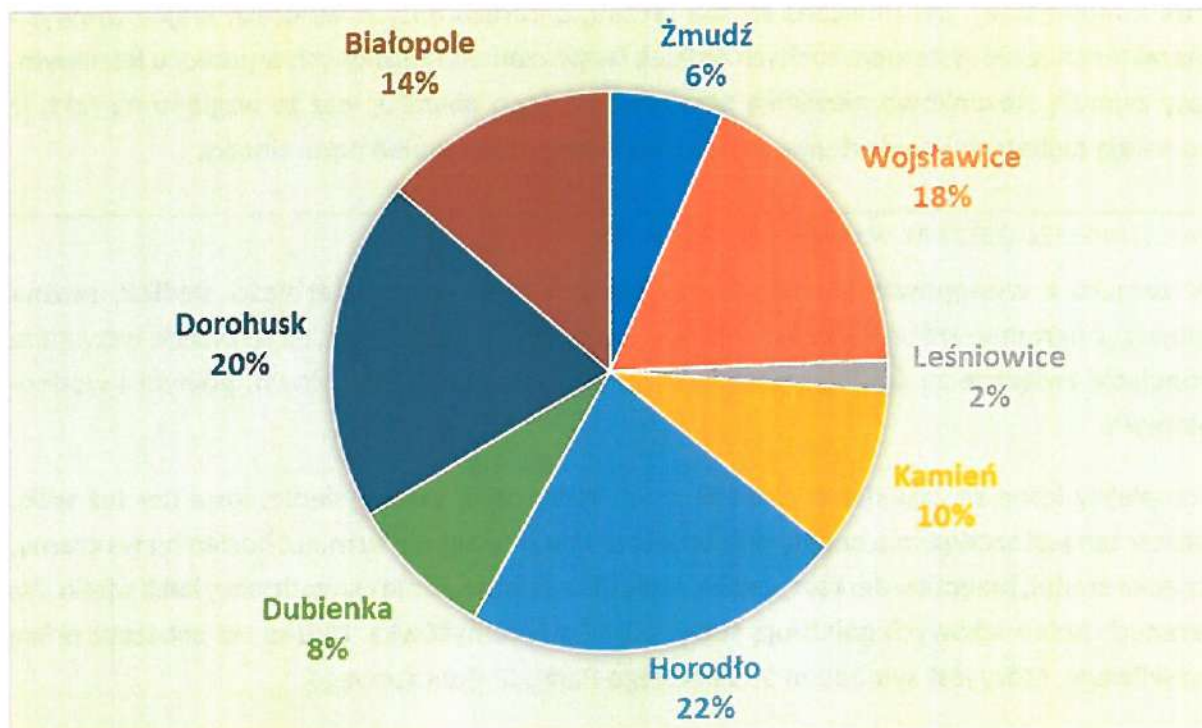
Na terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego występują rzadkie i chronione gatunki roślin i zwierząt. Szczególne zróżnicowanie siedliskowe warunkuje niezwykle bogactwo faunistyczne parku. Stwierdzono tutaj gniazdowanie 152 gatunków ptaków m.in.: czarnych bocianów, żurawi, orlików krzykliwych, wodniczki (jeden z najbardziej zagrożonych wyginięciem ptaków europejskich), sowy błotnej, dubelta, kulika wielkiego i in. W okolicach Stanisławowa, na torfowiskach i w obszarach Leśnictwa Sawin występuje żółw błotny. Niezwykle bogata jest też fauna bezkręgowców. Żyje tu ponad 800 gatunków motyli (38% żyjących w Polsce). Dotychczas kilkunastu z nich poza okolicami Chełma w Polsce nie zaobserwowano. Wiele znalazło się na Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce.

Lasy Strzeleckiego Parku Krajobrazowego zostały wpisane na listę ostoi ptaków o znaczeniu krajowym, natomiast dolina Bugu jako ostoja o znaczeniu europejskim. Niektóre z gatunków ptaków, jak np. orlik krzykliwy znalazły tu optymalne warunki do rozrodu. Liczne są również inne gatunki drapieżnych ptaków leśnych: myszołowy, jastrzębie, trzmiełojady. Z innych kręgowców należy wymienić ginącego w Polsce żółwia błotnego oraz bobra i wydrę.

OBSZARY CHRONIONE

Największy udział obszarów chronionych w stosunku do powierzchni całkowitej obszaru funkcjonalnego posiada gmina Horodło (22% powierzchni OF) oraz gmina Dorohusk (20% powierzchni OF). Najmniejszym udziałem procentowym obszarów chronionych w stosunku do powierzchni całkowitej OF charakteryzują się gminy Leśniowice (2%) i Dubienka (8%).

Wykres 3 Udział procentowy gmin w powierzchni form prawnie chronionych na terenie OF

Źródło: Diagnoza stanu wyjściowego do STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN: BIAŁOPOLE, DOROHUSK, DUBIENKA, HORODŁO, KAMIEŃ, LEŚNIEWICE, WOJŚLAWICE, ŻMUDŹ NA LATA 2023-2030

Największy udział obszarów chronionych w stosunku do powierzchni całkowitej gminy posiada gmina Horodło, która niemal w całości pokryta jest różnymi formami ochrony. Natomiast najmniejszy udział obszarów chronionych w stosunku do powierzchni całkowitej gminy posiada gmina Leśniowice (8,65%), w obrębie której całkowita powierzchnia form ochrony przyrody wynosi 1 018,85 ha.

Tabela 4. Udział procentowy powierzchni form ochrony przyrody do powierzchni całkowitej gminy

Gmina	Powierzchnia form ochrony przyrody [ha]	Udział procentowy powierzchni form ochrony przyrody do powierzchni całkowitej gminy [%]
Gmina Białopole	8 025,42	77,35
Gmina Dorohusk	11 539,86	59,9
Gmina Dubienka	4 961,75	51,55
Gmina Horodło	13 040,36	99,97
Gmina Kamień	5 653,84	58,35
Gmina Leśniowice	1 018,85	8,65
Gmina Wojśławice	10 380,64	93,89
Gmina Żmudź	3 897,1	28,6
Obszar Funkcjonalny	58 517,82	

Źródło: Diagnoza stanu wyjściowego do STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN: BIAŁOPOLE, DOROHUSK, DUBIENKA, HORODŁO, KAMIEŃ, LEŚNIEWICE, WOJŚLAWICE, ŻMUDŹ NA LATA 2023-2030 na podstawie <https://geoportal-krajowy.pl>

Do najważniejszych form ochrony przyrody występujących na terenie OF możemy zaliczyć rezerваты, parki krajobrazowe oraz obszary chronionego krajobrazu. Istotną rolę w kształtowaniu i zachowaniu naturalnego środowiska przyrodniczego odgrywają również obszary Natura 2000 i pomniki przyrody. W poniższej tabeli przedstawiono formy ochrony przyrody wraz z ich lokalizacją.

Tabela 5. Formy ochrony przyrody w OF

Formy ochrony przyrody	Nazwa	Gmina
rezerwat	Rezerwat Siedliszcze	Białopole
	Rezerwat Liski	Białopole, Horodło
	Rezerwat Żmudź	Żmudź
	Rezerwat Brzeźno	Dorohusk, Chełm
	Rezerwat Roskosz	Dorohusk, Kamień
park krajobrazowy	Strzelecki Park Krajobrazowy	Białopole, Dubienka, Horodło
	Chełmski Park Krajobrazowy	Dorohusk, Kamień
	Skierbieszowski Park Krajobrazowy	Leśniowice, Wojślawice
obszar chronionego krajobrazu	Grabowiecko – Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu	Białopole, Dubienka, Leśniowice, Wojślawice, Żmudź
	Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu	Dorohusk, Kamień, Żmudź
	Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu	Horodło
specjalny obszar ochrony	Uroczyska Lasów Strzeleckich	Białopole, Dubienka, Horodło
	Poleska Dolina Bugu	Dubienka, Dorohusk, Horodło
	Torfowiska Chełmskie	Dorohusk, Kamień
	Las Żaliński	Dorohusk
	Kamień	Kamień
	Kumów Majoracki	Leśniowice, Żmudź
	Putnowice	Wojślawice
	Żmudź	Żmudź
obszar specjalnej ochrony	Lasy Strzeleckie	Białopole, Dubienka, Horodło
	Dolina Środkowego Bugu	Dubienka, Dorohusk, Horodło
	Chełmskie Torfowiska Węglanowe	Dorohusk, Kamień
użytek ekologiczny	zbiornik retencyjny Husynne	Dorohusk
	Kacapka	Horodło
	tereny torfowisk	Kamień
pomniki przyrody	dęby szypułkowe (4 szt.) nisza źródłowa	Białopole

	Zbiorowisko roślin stepowych „Wisienka stepowa” Zbiorowisko roślin stepowych „Kamieniołom”	
	dęby szypułkowe (3 szt.) jesion wyniosły dęby szypułkowe (3 szt.) dąb szypułkowy dęby szypułkowe (2 szt.) białodrzew aleja lipowa klon zwyczajny dąb szypułkowy	Dorohusk
	“Wolawce”	Kamień
	klony zwyczajne (2 szt.) jesiony wyniosłe (2 szt.)	Dubienka
	jesiony wyniosłe (5 szt.) Aleja drzew pomnikowych: (20 lip drobnolistnych, 6 wiązów szypułkowych) grab pospolity	Horodło
	jesiony wyniosłe (2 szt.) wiąz polny dąb szypułkowy płat roślinności kserotermicznej	Leśniowice
	kasztany jadalne (2 szt.)	Wojśławice
	dęby szypułkowe (4 szt.) lipa drobnolistna jesiony wyniosłe (2 szt.) modrzewie (2 szt.)	Żmudź

Źródło: *Diagnoza stanu wyjściowego do STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN: BIAŁOPOLE, DOROHUSK, DUBIENKA, HORODŁO, KAMIENŃ, LEŚNIEWICE, WOJSŁAWICE, ŻMUDŹ NA LATA 2023-2030 na podstawie rejestru form ochrony przyrody w województwie lubelskim RDOŚ w Lublinie*

OBSZARY NATURA 2000

Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w obszarze funkcjonalnym tworzą strefy o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej w ramach, których obowiązuje podporządkowanie wszelkiej działalności utrzymaniu wartości przyrodniczych obszaru oraz ciągłości powiązań ekologicznych. Obszary te mogą stanowić znaczące zaplecze dla rozwoju usług turystycznych w regionie. Na terenie obszaru funkcjonalnego szczególne standardy ochrony są przewidziane dla rezerwatów przyrody, parki krajobrazowe i obszary Natura 2000 skoncentrowane w północnej i wschodniej części OF Malowniczy Wschód, tj.:

- Chełmskie Torfowiska Węglanowe (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060002.B) na terenie gmin Dorohusk, Kamień,
- Dolina Środkowego Bugu (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060003.B) na terenie gmin Horodło, Dorohusk, Dubienka,
- Kamień (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060067.H) na terenie gminy Kamień,
- Kumów Majoracki (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060072.H) na terenie gminy Leśniowice
- Las Żeliński (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060102.H) na terenie gminy Dorohusk,

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU I REZERWATY

Na terenie obszaru funkcjonują następujące obszary chronionego krajobrazu, parki krajobrazowe i rezerwaty:

- Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu. Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu rozciąga się półkolem w środkowo - wsch. części woj. lubelskiego, w dolinie rzeki Świnki dochodząc w kierunku wschodnim do doliny rzeki Bug (w okolicy Świerża) i w kierunku południowym obejmując rejon Pobołowic. W części środkowej obszaru zlokalizowany jest Chełmski Park Krajobrazowy. W granicach obszaru znajdują się charakterystyczne krajobrazy Pagórów Chełmskich i Obniżenia Dubienki. Są to masywne wyniosłości na przemian z podmokłymi zagłębieniami przeważnie pochodzenia krasowego, które cechują się zróżnicowaną szatą roślinną. Lasy, które zajmują ok. 20% powierzchni w większości zachowały swój pierwotny charakter. Budują je wielogatunkowe drzewostany z bogatym runem podszytem na żyznych siedliskach. W obszarze znajdują się dwa rezerwaty przyrody: "Świerszczów" i "Serniawy". W obniżeniach terenu spotyka się prawie wszystkie typy torfowisk niskich, z których najbardziej charakterystyczne są torfowiska węglanowe. Pow. 32110 ha. Obszar obejmuje gminy Dorohusk (gmina wiejska) i Kamień (gmina wiejska);

- Grabowiecko-Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu. Obszar obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Obszar składa się z 2 enklaw (zachodniej i wschodniej) przedzielonych Skierbieszowskim Parkiem Krajobrazowym. Obszar obejmuje następujące gminy współpracujące w ramach przygotowania Strategii: Dubienka (gmina wiejska), Żmudź (gmina wiejska), Leśniowice (gmina wiejska), Białopole (gmina wiejska);

- Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu. Obejmuje ekosystemy leśne i nieleśne doliny Bugu od Kryłowa do Horodła. Występuje tu wiele gatunków roślin rzadkich i zagrożonych: miłek wiosenny, zawilec wielkokwiatowy, marzanka wonna, wawrzynek wilczytko, naparstnica zwyczajna. W faunie występują: kret europejski, jeź europejski, wydra, suseł perełkowany, żońna, myszołów, błotniak stawowy, jastrząb, krogulec i inne. Pow. 11970 ha. Obszar obejmuje obszary gminy Horodło;

- Strzelecki Park Krajobrazowy. Celem ochrony Parku jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych południowej części Polesia Wołyńskiego a w szczególności ochrona walorów faunistycznych, florystycznych i siedliskowych zwartego kompleksu Lasów Strzeleckich oraz dolin rzecznych. Obszar obejmuje gminy Dubienka (gmina wiejska), Białopole (gmina wiejska), Horodło (gmina wiejska);

- Chełmski Park Krajobrazowy (16 457 ha). Obszar obejmuje gminy Dorohusk (gmina wiejska) i Kamień (gmina wiejska). Celem ochrony Parku jest zachowanie specyficznego krajobrazu Polesia Wołyńskiego, a w szczególności naturalnego ukształtowania terenu z rzadkimi formami

krasu kredy piszącej, mozaiki siedlisk torfowisk węglanowych i muraw kserotermicznych, ekosystemów leśnych i łąkowych wraz z charakterystyczną florą i fauną;

- Rezerwat Żmudź (gm. Żmudź) Celem ochrony jest zachowanie unikalnych form erozyjnych na stokach zbudowanych ze skał kredowych oraz stanowiska roślin kserotermicznych;
- rezerwat Siedliszcze (gm. Białopole). Celem ochrony jest zachowanie miejsca lęgowego orlika krzykliwego oraz fragmentu lasu grądowego o charakterze naturalnym;
- rezerwat Liski I (Białopole (gmina wiejska), Horodło (gmina wiejska)). Celem ochrony jest zachowanie drzewostanu dębowego oraz dębowo-sosnowego, naturalnego pochodzenia;
- rezerwat Brzeźno (gm. Dorohusk). Rezerwat utworzono w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych torfowiska węglanowego z rzadkimi gatunkami roślin;
- rezerwat Roskosz (Dorohusk (gmina wiejska), Kamień (gmina wiejska)). Celem ochrony jest zachowanie unikalnych zbiorowisk torfowisk węglanowych, jak też ostoi chronionych i rzadkich gatunków ptaków;

UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNE

Obszar gmin, dla których opracowano Strategię leży w obrębie dzielnicy klimatycznej lubelsko-chełmskiej. Klimat wykazuje dużą zmienność, pozostając w zasięgu ścierania się cech klimatu morskiego i kontynentalnego. Zmienność ta jest związana z masami powietrza o różnych właściwościach. Najczęściej występują tu masy powietrza polarno-morskiego - w miesiącach letnich przynosząc ochłodzenia, a odwilże i śnieg zimą, oraz polarno-kontynentalnego – w miesiącach zimowych przynosząc mroźną pogodę bez opadów, a w lecie – słoneczną i suchą. Wiatry przeważają z kierunków SW, W, NW, a najrzadszymi są te z południa.

Średnia prędkość wiatru to ok. 3 m/s, a stopień zachmurzenia należy do najniższych w kraju – średnioroczne zachmurzenie wynosi ok. 61% (liczba dni pogodnych to 52, a pochmurnych – 138). Kontynentalne masy powietrza wpływają na rozkład opadów w cyklu rocznym, przeważają opady letnie nad zimowymi. Pokrywa śnieżna zalega ok. 65 dni w roku. W obszarze powiatu chełmskiego występują jedne z najwyższych wartości usłonecznienia – powyżej 1 660 godzin w roku.

Analiza i obserwacja zróżnicowanego przebiegu pór roku w następujących po sobie latach na terenie całego kraju (duża zmienność temperatury powietrza z roku na rok), zauważalny rosnący systematycznie od połowy XIX wieku trend temperatury (ze znaczącym wzrostem od roku 1989), wzrost liczby występowania zjawisk ekstremalnych (fale upałów, nawalne deszcze i burze, susze, wiatry huraganowe i trąby powietrzne oraz grad), a także tendencje spadkowe liczby dni mroźnych i bardzo mroźnych, świadczą o ocieplaniu się klimatu. Zmiany klimatu mają i będą miały duży (bezpośredni i pośredni) wpływ na wiele sektorów gospodarki oraz społeczeństwo poprzez oddziaływanie na fizyczne i biologiczne składniki ekosystemów, takie jak: woda, gleba, powietrze i różnorodność biologiczna.

JAKOŚĆ POWIETRZA

Powietrze atmosferyczne należy do najważniejszych chronionych komponentów środowiska przyrodniczego. Obowiązujące regulacje prawne odnoszą się przede wszystkim do jego jakości oraz kontroli emisji w postaci pozwoleń na emisję gazów i pyłów. Ze względu na porozumienia międzynarodowe, ochrona powietrza atmosferycznego obejmuje również warstwę ozonową i klimat.

W polskim prawie środowiskowym zakres i sposoby ochrony powietrza atmosferycznego są określone głównie w ustawie Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. z 2021 r., poz. 1973). Przepisy te dotyczą ochrony zasobów środowiska przyrodniczego, przeciwdziałania zanieczyszczeniom, wydawania pozwoleń, opłat i kar administracyjnych za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza.

Potrzeba prawnej ochrony powietrza jest skutkiem jego zanieczyszczenia, które w ustawie – Prawo ochrony środowiska zostało zdefiniowane jako emisja, która może być szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, może powodować szkodę w dobrach materialnych, może pogarszać walory estetyczne środowiska lub może kolidować z innymi uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska (art. 3 pkt 49 ustawy Prawo ochrony środowiska).

Postępująca urbanizacja przyczynia się do wzrostu liczby źródeł emisji zanieczyszczeń. Najczęściej stosowaną klasyfikacją źródeł emisji jest następujący podział:

- źródła punktowe (emisja punktowa) związane z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi w zakładach przemysłowych;
- źródła liniowe (emisja liniowa) związane z komunikacją;
- źródła powierzchniowe (emisja powierzchniowa) niskiej emisji rozproszonej komunalno-bytowej i technologicznej.

Stan powietrza atmosferycznego obszaru funkcjonalnego został opisany na podstawie Programu ochrony powietrza dla strefy lubelskiej ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz docelowego benzo(a)pirenu opracowanego w lipcu 2020 r. na zlecenie Samorządu Województwa Lubelskiego.

Największym zagrożeniem dla powietrza jest emisja pyłu PM 10 pochodząca z ogrzewania budynków.

Tabela 6 Liczba budynków będących źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w sektorze komunalno-bytowym w 2018 roku w gminach strefy lubelskiej

gmina	liczba budynków będących źródłem emisji	liczba budynków z emisją pyłu PM10 z przedziałów [kg/rok]						średnia emisja z budynku [kg/budynek/rok]		
		< 10	10-20	20-50	50-100	100-200	>200	PM10	PM2,5	B(a)P
Białopole	975	21	312	544	94	3	1	27,15	26,68	0,0132
Dubienka	1 095	66	633	368	22	4	2	20,56	20,20	0,0099
Kamień	1 343	7	91	975	261	6	3	39,93	39,23	0,0188
Leśniowice	1 360	21	519	684	130	2	4	27,10	26,63	0,0130
Wojślawice	1 540	61	800	602	72	4	1	22,76	22,37	0,0111
Żmudź	1 025	36	412	514	53	4	6	26,86	26,39	0,0130
Horodło	1 840	36	912	809	66	11	6	24,54	24,12	0,0118

Źródło: Program ochrony powietrza dla strefy lubelskiej, https://www.lubelskie.pl/file/2020/08/POP_strefa_lubelska_0602.pdf

Część gmin wchodząca w skład powiatu wspiera mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła, instalacji odnawialnych źródeł energii ze środków pozyskanych z funduszy unijnych i środków własnych, np.: gmina Wojślawice dofinansowuje mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła, gmina Białopole dofinansowuje kolektory słoneczne i pompy ciepła.

HAŁAS

Źródłem danych na temat poziomu hałasu i zagrożeń z nim związanych dla Obszaru Funkcjonalnego objętego Strategią jest Program Ochrony Środowiska przed hałasem dla Województwa Lubelskiego opracowany w 2019 r. na zlecenie Samorządu Województwa Lubelskiego oraz Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa Lubelskiego dla dróg: DK12 i DW 844 przebiegających przez teren miasta Chełm. Głównym źródłem hałasu jest głównie ruch pojazdów.

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz. U. z 2014, poz. 112). w prowadzeniu długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem, w szczególności do sporządzania map akustycznych oraz programów ochrony środowiska przed hałasem mają zastosowanie poniższe wskaźniki:

- L_{DWN} – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach [dB], wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia od godz. 6.00 – 18.00, pory wieczoru od godz. 18.00 – 22.00 oraz pory nocy od godz. 22.00 – 6.00;
- L_N – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach [dB], wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku od godz. 22.00-6.00.

ZABYTKI

W związku z wielowiekową historią tych obszarów, na terenie OF zachowało się wiele miejsc i obiektów związanych z prowadzoną działalnością i życiem mieszkańców.

Do rejestru zabytków prowadzonego przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisanych jest łącznie 61 obiektów. Poniżej przedstawiono wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków:

Tabela 7. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków w OF

Gmina Białopole	
1.	Białopole
	- cmentarzysko kurhanowe w Białopolu
	- klinkiernia z ok. 1905 roku w Białopolu,
	- kuźnia i stolarnia z 1892 r. w Białopolu (obecnie dom mieszkalny)

1.	Buśno	- kościół paraf. pw. Wniebowzięcia NMP wraz z wystrojem wnętrza, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego
2.	Busieniec	- grodzisko - kopiec ziemny (mogiła) - drewniana kapliczka przydrożna z pierwszej połowy XIX w.
3.	Kurmanów	- dawna cerkiew greckokatolicka pw. Zaśnięcia NMP z XVIII w. (obecnie własność prywatna)
4.	Maziarnia Strzelecka	- zespół pałacowo-parkowy wraz z pałacem myśliwskim Zamoyskich wraz z gruntem pod budynkiem
5.	Raciborowice	- zespół dworsko-parkowy, wraz z otoczeniem
6.	Strzelce	- zespół dworsko-parkowy
Gmina Dorohusk		
7.	Dorohusk	- pałac Suchodolskich, pozostałość parku, dwa nagrobki rodziny Suchodolskich, rzeźba św. Barbary, resztki murów i piwnic po dwóch oficynach - kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Jana Nepomucena wraz z gruntem pod budynkiem
8.	Świerże	- zespół dworsko-pałacowy - cmentarz grzebalny rzymskokatolicki - kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, wraz z otoczeniem
9.	Zamieście	- zespół dworsko-parkowy: dawny dwór, park i sad wraz z drzewostanem
Gmina Dubienka		
10.	Dubienka	- cerkiew prawosławna pw. Świętej Trójcy, - cmentarz grzebalny rzymskokatolicki
Gmina Horodło		
11.	Horodło	- kościół poddominikański, paraf. rzymskokat. pw. Matki Boskiej Różańcowej i św. Jacka, wraz z wystrojem wnętrza i wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica, otaczający drzewostan w gran. cmentarza kościelnego, wzgórze na którym usytuowany jest kościół - plebania przy kościele paraf. (poddominikańskim) - d. cerkiew unicka, ob. kościół filialny rzymskokat. pw. św. Mikołaja - kościół polskokat. pw. Zmartwychwstania Pańskiego, wraz z otoczeniem

		- budynek Urzędu Gminy, wraz z otoczeniem - zamczysko tzw. „Wały Jagiellońskie”
12.	Hrebenne	- zespół dworski wraz z towarzyszącą zielenią
13.	Kopytów	- zespół podworski: cztery budynki gospodarcze, park - cmentarz grzebalny (prawosławny), nieczynny
14.	Łuszków	- układ osadniczy wsi Łuszków
15.	Matcze	- cmentarzisko kurhanowe
16.	Strzyżów	- kościół paraf. rzymskokat. pw. Narodzenia NMP (d. cerkiew greckokat.), wraz z wyposażeniem wnętrza, dzwonnica, cmentarz kościelny z drzewostanem w gran. ogrodzenia, plebania - zespół pałacowy: pałac ze stiukową dekoracją wnętrza, dwie oficyny, dwa pawilony: kaplica i lamus, mur oporowy, drzewostan i niezabudowany teren w gran. zespołu pałacowego
17.	Wieniawka	- park dworski
Gmina Kamień		
18.	Kolonia Kamień	- cmentarz ewangelicko-augsburski
19.	Pławanice	- cerkiew grecko-katolicka, ob. kościół rzym.-kat. fil. pw. św. Jana Ewangelisty, wraz z otoczeniem oraz dzwonnica - dzwonnica drewniana
20.	Józefin Kolonia	- kopiec ziemny (mogiła) tzw. „Szwedzka Mogiła”
21.	Koczów	- kurhan wraz ze strefą ochronną
Gmina Leśniowice		
22.	Dębina	- zespół dworsko-parkowy: park i aleja wjazdowa
23.	Kumów Plebański	- zespół kościelny: kościół paraf. pw. Nawiedzenia NMP wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica, kostnica, ogrodzenie kościoła z bramą, drzewostan, w gran. cmentarza kościelnego - cmentarz rzymskokatolicki oraz kaplica Rzewuskich na cmentarzu paraf. wraz z zabytkowym wyposażeniem
24.	Sielec	- pozostałości fortalicji składającej się z bastei, muru obronnego, ruin kaplicy, resztek umocnień ziemnych, figura NMP na kolumnie - założenie dworsko-parkowe: dwór, układ zieleni, starodrzew, figura NMP Assunty

25.	Horodysko	- grodzisko wczesnośredniowieczne
26.	Leśniowice	- cmentarzysko kurhanowe (3 mogiły)
Gmina Wojsławice		
27.	Ostrów Kolonia	- cmentarz wojenny z I wojny światowej
28.	Turowiec	- cerkiew grecko-katolicka, ob. kościół rzym.-kat. par. pw. św. Barbary
29.	Wojsławice	- układ urbanistyczny osady Wojsławice - zespół kościelny: kościół paraf. pw. św. Michała Archanioła wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica, plebania, drzewostan w gran. cmentarza kościelnego - d. cerkiew greckokat. (obc. cerkiew prawosławna pw. MB Kazańskiej) i murowana dzwonnica cerkiewna - Izba Tradycji Ziemi Wojsławickiej - zamczysko wojsławickie w postaci fragmentarycznie zachowanych umocnień ziemnych oraz partii fundamentowych poniżej poziomu terenu - cmentarzysko kurhanowe
30.	Majdan Nowy	- grodzisko z wałami tzw. „Pohulanka”
Gmina Żmudź		
31.	Klesztów	- architektoniczny zespół sakralny: kościół rzymskokat. pw. Wniebowzięcia NMP (d. cerkiew greckokat.) wraz z wyposażeniem wnętrza w zabytki ruchome, d. cmentarz przykościelny wraz z drzewostanem, dzwonnica, przytułek, dom kościelnego, mur ogrodzeniowy, plebania wraz z częścią działki
32.	Pobołowice	- młyn wodno-gazowy - cmentarzyska kurhanowe
33.	Wólka Leszczańska	- zespół dworsko-parkowy - d. zajazd
34.	Żmudź	- kościół parafialny (d. cerkiew unicka), ob. paraf. rzymskokat. pw. Podwyższenia Krzyża Św. - dzwonnica przy kościele filialnym (ob. parafialnym) pw. Podwyższenia Krzyża Św.

Źródło: *Diagnoza stanu wyjściowego do STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN: BIAŁOPOLE, DOROHUSK, DUBIENKA, HORODŁO, KAMIENI, LEŚNIEWICE, WOJSŁAWICE, ŻMUDŹ NA LATA 2023-2030 na podstawie obwieszczenia nr 1/2023 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 26 stycznia 2023 r.*

STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH PRZEWIDYWANEGO ZNACZĄCEGO ODDZIAŁYWANIA ZAPISÓW DOKUMENTU STRATEGII PONADLOKALNEJ

Aktualny stan środowiska gmin tworzących partnerstwo ponadlokalne został szczegółowo opisany w rozdziale 6.

Nie przewiduje się wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań (rozumianych jako przekroczenia określonych prawem standardów jakości środowiska) wynikających z realizacji zapisów projektu dokumentu strategicznego pn. „Ponadlokalna Strategia Rozwoju dla Gmin: Białopole, Kamień, Leśniowice, Wojstawice, Żmudź, Dubienka, Dorohusk, Horodło, na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 roku”. Ogólny stan środowiska nie ulegnie pogorszeniu. Działania przewidziane w strategii ponadlokalnej nakierowane są na poprawę stanu środowiska.

Działania przewidziane w projekcie Strategii nie zawierają przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, wymienionych w § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. z 2019 r., poz. 1839).

OCENA ISTNIEJĄCYCH PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU DLA ISTNIEJĄCYCH OBSZARÓW CHRONIONYCH

Identyfikowanymi zagrożeniami i problemami wskazywanymi w planach ochrony i planach zadań ochronnych są m.in. zanieczyszczenia wód i przekształcenie cieków, koryt rzecznych, zmiany stosunków wodnych, jak również presja antropogeniczna, które mają wpływ na siedliska i gatunki wodne. Ponadto dostrzegalny jest problem wkraczania gatunków inwazyjnych, fragmentacji siedlisk, erozji gleb. Identyfikowanym istotnym zagrożeniem dla stanu przyrody jest również niska świadomość ekologiczna społeczeństwa, przyczyniająca się do degradacji siedlisk i gatunków. Występująca presja urbanizacyjna obszaru miast i wsi prowadzi również do zajmowania cennych obszarów pod względem przyrodniczym, natomiast identyfikowana presja turystyczna oddziałuje na walory przyrodnicze tychże obszarów.

W projekcie Strategii zakłada się realizację działań przyczyniających się do ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego, m.in.:

- Wymiana pieców wykorzystujących paliwo węglowe.
- Inwestycje w instalacje fotowoltaiczne.
- Inwestycje w instalacje solarne.
- Inwestycje w pompy ciepła.
- Budowa urządzeń magazynowania energii.
- Stacje ładowania pojazdów.
- Termomodernizacja budynków

- Budowa zbiorników retencyjnych.
- Poprawa bezpieczeństwa wodnego, zagospodarowanie wód.
- Inwestycje w zielono-niebieską infrastrukturę.
- Mała retencja i zagospodarowanie wód opadowych.
- Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie zjawisk pogodowych.
- Wsparcie służb i organizacji odpowiadających za bezpieczeństwo mieszkańców podczas występowania nagłych zjawisk pogodowych.
- Spójny system wywozu śmieci.
- Budowa/modernizacja/rozbudowa PSZOK-ów.
- Inwestycje promujące ponowne wykorzystanie odpadów.
- Gospodarka wodno-ściekowa - budowa sieci kanalizacyjnych oraz modernizacja kanalizacji burzowych, sieci wodociągowych, ujęć wodnych i stacji uzdatniania.
- Podwyższanie świadomości społecznej w zakresie odpowiedniego gospodarowania odpadami.
- Likwidacja dzikich wysypisk śmieci.
- Ochrona różnorodności biologicznej obszaru.
- Wsparcie obszarów chronionych, parków krajobrazowych i innych form ochrony.
- Inwestycje w przyjazne miejsca rekreacji z wykorzystaniem zasobów przyrody.
- Rewitalizacja obszarów cennych przyrodniczo.
- Inwestycje w zielone przestrzenie publiczne.
- Ochrona jakości powietrza.

POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Strategia jest dokumentem, którego głównym celem jest umożliwienie odpowiedniego planowania działań rozwojowych na obszarze kilku, powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin wchodzących w skład powiatu chełmskiego i hrubieszowskiego. Współpraca w niniejszym zakresie będzie miała kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do planowania inwestycji, których zasięg i oddziaływanie wykraczają poza terytorium jednej gminy. Stanowi również dobrą podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych. Strategia rozwoju ponadlokalnego, która jest przygotowywana przez kilka gmin może więc przynieść wymierne korzyści rozwojowe, w szczególności przez dostosowanie planów inwestycyjnych poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego i uwzględnienie w nich potrzeb całego obszaru współpracy ponadlokalnej objętego strategią, jak również przez realizowanie wspólnych, zintegrowanych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Należy przez to rozumieć, że odstąpienie od wdrażania zapisów przedmiotowego dokumentu oznaczać będzie odstąpienie od obowiązku realizacji strategicznych celów strategii, w tym

również w zakresie kształtowania przestrzeni i ochrony środowiska oraz w kontekście szerszej perspektywy postrzegania tej problematyki.

W przypadku braku realizacji Strategii, przeprowadzona analiza i ocena stanu istniejącego pozwala wykazać, że może nastąpić pogorszenie stanu środowiska. Potencjalne zmiany aktualnego stanu środowiska są zależne od czasu, środków finansowych pozostających w dyspozycji samorządów i podmiotów gospodarczych oraz aktywności w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych w tym środków z UE, przeznaczanych na cele rozwojowe infrastruktury i ochronę środowiska a także ewolucję ekosystemów i gatunków, w tym sukcesję.

Brak realizacji Strategii przyczynić się będzie do występowania negatywnych tendencji w środowisku. Nie dojdzie wprawdzie do wskazanych w analizie możliwych przejściowych negatywnych oddziaływań spowodowanych realizacją poszczególnych zadań, jednak brak realizacji Strategii może spowodować potencjalne niekorzystne skutki dla środowiska w poszczególnych obszarach związanych z jego stanem:

w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza:

- brak realizacji działań dotyczących ograniczenia głównego problemu związanego z nieodpowiednią jakością powietrza w strefach, czyli niskiej emisji (termomodernizacje, modernizacje sieci ciepłowniczych i wymiany źródeł ogrzewania, przechodzenie na paliwa alternatywne) doprowadzi do utrzymywania się lub nawet pogłębiania tego zjawiska;
- niepodejmowanie inwestycji dotyczących rozbudowy dróg i ich modernizacji – w szczególności usprawnianie systemu komunikacji publicznej w regionie wpłynie na zwiększoną emisję zanieczyszczeń do powietrza, jak również na ponadnormatywny hałas (w związku ze stale zwiększającą się liczbą pojazdów poruszających się po drogach);
- brak działań promujących korzystanie z transportu publicznego, e-mobilności oraz ścieżek rowerowych.

w zakresie zagrożeń hałasem:

- brak realizacji zadań może doprowadzić do wzrostu zagrożenia hałasem, szczególnie na drogach lokalnych, co skutkować będzie również brakiem poprawy bezpieczeństwa;

w zakresie gospodarowania wodami i gospodarki wodno-ściekowej:

- w przypadku braku realizacji inwestycji związanych z kontynuacją rozbudowy sieci kanalizacyjnej nie będzie możliwe pełne zrealizowanie założeń dokumentów, zakładających poprawę stanu wód powierzchniowych i podziemnych, ponadto jakość wód podziemnych, a osiągnięcie celów środowiskowych dla Jednolitych Części Wód nie będzie możliwe w ustalonym terminie, podobne efekty będzie miało zahamowanie inwestycji dotyczących przydomowych oczyszczalni ścieków;
- wstrzymanie działań dotyczących racjonalnego wykorzystania wody doprowadzi do zmniejszenia jej zasobów,

w zakresie gleb:

- w przypadku braku realizacji zadań zawartych w Strategii może pogłębiać się zjawisko przesuszania, stepowienia gleb oraz wzrost presji związanej z działalnością człowieka,

w zakresie gospodarki odpadami i zapobiegania powstawaniu odpadów:

- niepodjęcie działań Strategii opóźni realizację założeń WPGO oraz KPGO, szczególnie dotyczy to zagospodarowania odpadów niebezpiecznych oraz zwiększenia udziału selektywnej zbiórki odpadów w strumieniu odpadów komunalnych, skutki dla środowiska związane będą nie tylko ze zwiększonym składowaniem odpadów, ale także wpłyną na jakość wód oraz gleb;
- zaniechanie działań związanych z wdrażaniem systemowego podejścia do gospodarki odpadami oraz brak działań edukacyjnych powodować będzie nasilenie zjawiska nielegalnego pozbywania się odpadów (tzw. „dzikie wysypiska”);

w zakresie zasobów przyrodniczych:

- brak działań podejmowanych w celu zachowania i poprawy stanu siedlisk może doprowadzić do ich postępującej degradacji, struktura ekosystemów może ulec zaburzeniu, co w efekcie doprowadzi do utraty ciągłości ekologicznej, także krajowych i europejskich korytarzy ekologicznych,
- brak działań dotyczących eliminacji i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się gatunków obcych może doprowadzić do poważnych zmian w ekosystemie, co negatywnie będzie rzutowało także na gospodarkę leśną, rolną oraz większą wrażliwość na zmiany klimatyczne;
- wstrzymanie prac nad dokumentami planistycznymi dla poszczególnych form ochrony przyrody, które tego wymagają, nie pozwoli na wdrożenie właściwych rozwiązań zabezpieczających gatunki i siedliska;
- utrzymanie spadkowej tendencji dotyczącej podejmowania działań zalesieniowych na gruntach prywatnych i publicznych należącym do gminy, przy jednoczesnym zwiększaniu się areału gruntów nieużytkowanych rolniczo, może doprowadzić do pogłębiających się niekorzystnych zmian w środowisku wodnym (zmniejszanie retencji) oraz środowisku glebowym (erozja). Ponadto nie zaistniałyby możliwości ograniczenia niekorzystnych zjawisk pogodowych powodowanych przez zmiany klimatu: suszy, huraganów, powodzi i podtopień, które są łagodzone przez duże kompleksy leśne.

Odstąpienie od realizacji przedsięwzięć i proponowanych działań może skutkować pogłębieniem istniejących problemów oraz wstrzymaniem szeregu procesów rozwojowych, których celem jest poprawa stanu środowiska, udoskonalenie powiązań komunikacyjnych i polepszenie jakości życia w całym spektrum życia mieszkańców gmin wchodzących w skład Obszaru współpracy ponadlokalnej.

OCENA ZNACZĄCYCH ODDZIAŁYWAŃ NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA

Ocena oddziaływań działań zawartych w projekcie Strategii na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego przedstawiona została w poniższych tabelach, w których działania zostały pogrupowane w zależności od celu. Dokonano oceny wpływu planowanych przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowiska, stosując następujące skale:

1. Sposobu oddziaływania:

- potencjalny wpływ pozytywny,
- potencjalny wpływ neutralny,
- potencjalny wpływ negatywny,
- potencjalny wpływ pozytywny i/lub negatywny.

2. Rodzaju oddziaływania:

- B – bezpośrednie,
- P – pośrednie,
- W – wtórne,
- S – skumulowane.

3. Czasu oddziaływania

- 1 – stałe
- 2 - długoterminowe
- 3 - średnioterminowe
- 4 - krótkoterminowe
- 5 – chwilowe

Przewidywane oddziaływania przedsięwzięć podejmowanych w ramach Strategii są definiowane i oceniane w odniesieniu do wielu zmiennych. Ocena taka obejmuje skalę, czas trwania oraz intensywność oddziaływania. Wszystkie te zmienne razem określają wielkość oddziaływania. Ze względu na specyfikę niektórych działań, w skali oceny oddziaływania uwzględniono presję na różne komponenty środowiska. Skala oddziaływania przedsięwzięcia może zmieniać się w miarę zanikania bezpośredniego oddziaływania na środowisko, związanego głównie z etapem realizacji. Przypisywane wartości mają charakter obiektywny ze względu na stosowane granice. Profesjonalna ocena i dotychczasowe doświadczenie zespołu przygotowującego Prognozę Oddziaływania na Środowisko zapewniły wystarczający stopień pewności co do wartości przypisywanych poszczególnym elementom środowiskowym zmiennych oddziaływania.

Tabela 8 – Matryca wpływu realizacji przedsięwzięć na środowisko

Cel strategiczny	Kierunki	różnorodność biologiczna		ludzie	zwierzęta	rośliny	wody powierzchniowe	wody podziemne	powietrze	powierzchnia ziemi	krajobraz	klimat	klimat akustyczny	zasoby naturalne	zabytki	dobra materialne	obszary w tym			
1 - Wsparcie opieki zdrowotnej i senioralnej	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacja usług opiekuńczych i „opieki wytchnieniowej”. - Tworzenie miejsc dziennego pobytu seniorów (z rehabilitacją, opieką lekarską oraz aktywizacją). - Oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów (warsztaty i zajęcia tematyczne). - Poprawa dostępu do opieki zdrowotnej i modernizacja istniejącej infrastruktury ochrony zdrowia. - Wsparcie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej oraz bezpłatne cykliczne badania i porady lekarskie 																			
2 - Wsparcie systemu edukacji i opieki nad dziećmi	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa/rozbudowa żłobków. - Dopuszczenie i uzupełnienie infrastruktury przedszkolnej. - Budowa/modernizacja i wyposażenie infrastruktury szkolnej. - Zajęcia dodatkowe dla uczniów szkół podstawowych oraz wdrożenie zajęć/warsztatów szkolnych dla dzieci i młodzieży z metod uczenia się, technik rozwojowych, podstaw psychologii. - Inwestycje w wysokiej jakości szkolnictwo. 																			

<p>3 - Rozwój aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uniwersytet wiedzy i innowacyjności który wspierałby ludzi o różnych zainteresowaniach, budowałby więź ponadlokalną. - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej, w tym gminnych stadionów. - Spotkania młodzieży - zrzeszanie i organizowanie spotkań mających na celu rozwijanie kreatywności, otwarcie umysłów młodych ludzi na istotne wartości. - Edukacja artystyczna osób z obszarów wiejskich. Warsztaty muzyczne, malarskie, fotograficzne dla młodszych i starszych. - Budowa/rozbudowa domów kultury/domów ludowych oraz świetlic wiejskich. 	W2	B1	W2	W2	P1	P1	P1	P1	P1	W1	B1	P1	P1
<p>4 - Poprawa efektywności energetycznej OF</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Wymiana pieców wykorzystujących paliwo węglowe. - Inwestycje w instalacje fotowoltaiczne. - Inwestycje w instalacje solarne. - Inwestycje w pompy ciepła. - Budowa urządzeń magazynowania energii. - Stacje ładowania pojazdów. - Termomodernizacja budynków 	B1	B1	B1	P1	P1	P1	B1	P1	W1	W1	P1	P1	P1
<p>5 - Rozbudowa infrastruktury społecznej i komunalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Inwestycje w infrastrukturę gminną. - Rozbudowa sieci dróg rowerowych i chodników. - Inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury edukacyjnej: żłobki, przedszkola, szkoły. - Inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury wsparcia społecznego. 	P2	P1	P2	P2	P2	P2	W5	P2	P2	P2	P2	P2	P2
<p>6 - Wsparcie cyfryzacji usług</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców. - Szkolenia z zakresu nowoczesnych technologii. - Cyfryzacja usług administracyjnych. - Udostępnianie informacji publicznych. - Cyfryzacja zasobów kulturowych. 	W2	B1	W2	W2	W2	W2	W2	W2	W2	W2	W2	W2	W2

<p>8 - Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa naturalnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa zbiorników retencyjnych. - Poprawa bezpieczeństwa wodnego, zagospodarowanie wód. - Inwestycje w zielono-niebieską infrastrukturę. - Mała retencja i zagospodarowanie wód opadowych. - Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie zjawisk pogodowych. - Wsparcie służb i organizacji odpowiadających za bezpieczeństwo mieszkańców podczas występowania nagłych zjawisk pogodowych. - Spójny system wywozu śmieci. - Budowa/modernizacja/rozbudowa PSZOK-ów. - Inwestycje promujące ponowne wykorzystanie odpadów. - Gospodarka wodno-ściekowa - budowa sieci kanalizacyjnych oraz modernizacja kanalizacji burzowych, sieci wodociągowych, ujęć wodnych i stacji uzdatniania. - Podwyższanie świadomości społecznej w zakresie odpowiedniego gospodarowania odpadami. - Likwidacja dzikich wysypisk śmieci. - Ochrona różnorodności biologicznej obszaru. - Wsparcie obszarów chronionych, parków krajobrazowych i innych form ochrony. - Inwestycje w przyjazne miejsca rekreacji z wykorzystaniem zasobów przyrody. - Rewitalizacja obszarów cennych przyrodniczo. - Inwestycje w zielone przestrzenie publiczne. - Ochrona jakości powietrza. 	P2	W2	W2	B2	B1	P2	B2	B2	B2	B2	B2	P2	P2	P3	P2
---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

<p>9 - Rewitalizacja obszarów zdegradowanych</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rewitalizacja fizyczna budynków użyteczności publicznej. - Rewitalizacja zdegradowanych zabytków. - Wsparcie dla społeczności zamieszkałej na zdiagnozowanych obszarach problemowych. - Rewitalizacja przestrzeni publicznej. - Zagospodarowanie terenów zdegradowanych 	P2	P1	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	P2	

Działania planowane w ramach projektu Strategii po zrealizowaniu będą w znaczącej większości pozytywnie wpływały na poszczególne elementy środowiska naturalnego. Działania inwestycyjne na etapie realizacji mogą krótkotrwale negatywnie oddziaływać na środowisko, głównie z zakresu klimatu akustycznego. Odnotowano również działania, których wpływ na środowisko będzie zarówno pozytywny, jak i negatywny. W tym przypadku jest to również zależne, głównie od etapu realizacyjnego.

Należy również zaznaczyć, że inwestycje, które w przyszłości mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, będą poddane odrębnej procedurze oceny oddziaływania na środowisko przed ich realizacją. Planowane inwestycje nie kwalifikują się do obiektów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii. Opis oddziaływań na poszczególne elementy środowiska znajduje się w dalszej części rozdziału.

ODDZIAŁYWANIE NA LUDZI

Zadania określone w Strategii są zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju i uwzględniają obszary dobrobytu gospodarczego, równowagi społecznej oraz zdrowego środowiska życia. Pozytywne oddziaływania na zdrowie i życie mieszkańców Obszaru współpracy ponadlokalnej są prognozowane we wszystkich działaniach. Zadania związane z promocją proekologicznych postaw oraz działalność edukacyjna wpłyną na poprawę świadomości ekologicznej mieszkańców.

Pozytywne oddziaływania na zdrowie człowieka związane będą z realizacją inwestycji, w szczególności uwzględniających poprawę stanu środowiska przyrodniczego, w tym poprawę jakości wód, powietrza, gleb oraz stanu gospodarki odpadami. Zadbanie o wszystkie elementy środowiska, usunięcie z nich zanieczyszczeń, wpłynie nie tylko na jego ogólny stan i otoczenie, ale przede wszystkim na poprawę standardów życia ludzi (poprzez redukcję czynników chorobotwórczych bezpośrednio wpływających na ich życie i zdrowie) oraz poprzez wzrost ich świadomości ekologicznej. Działania w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, małej retencji, czy też mitygujące i adaptacyjne w zakresie zmian klimatu pozwolą poprawić bezpieczeństwo mieszkańców gmin wchodzących w skład OF.

Wpływ na ludność mają również odnotowane w poszczególnych elementach przyrodniczych oddziaływania negatywne. W głównej mierze mają one jednak charakter przejściowy i związane są jedynie z realizacją planowanych inwestycji. Może wystąpić emisja zanieczyszczeń pyłowych podczas prowadzenia prac infrastrukturalnych wraz z krótkotrwałym hałasem, generowanym przez maszyny budowlane, który ustanie po zaprzestaniu prac i nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na tereny chronione akustycznie.

W Strategii przewiduje się realizację działań wspierających bezpośrednio lub pośrednio zwiększanie różnorodności biologicznej i ochronę przyrody. Zadania do realizacji zakładają zachowanie bioróżnorodności obszaru gmin poprzez ograniczanie zagrożeń pochodzenia antropogenicznego. Pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze będzie miało zalesianie (pod warunkiem zachowania właściwego składu siedliskowego), w wyniku którego zwiększy się powierzchnia biologicznie czynna, a także powstaną nowe miejsca siedlisk roślin i zwierząt.

Działania z zakresu rozwijania szlaków turystycznych oraz inwestycji związanych z środowiskiem wodnym oparte będą na zasadzie poszanowania przyrody i będą realizowane w taki sposób, aby pozytywnie wpłynąć na stan środowiska w zakresie flory i fauny.

Stan siedlisk pośrednio poprawi się również za sprawą działań zmierzających do poprawy jakości powietrza, wspierających efektywność oczyszczania ścieków oraz działania zmierzające do zwiększenia recyklingu odpadów. Wymierne efekty może przynieść edukacja ekologiczna z zakresu ochrony przyrody. Przyczyni się ona do zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców i poszanowania środowiska.

W projektach należy uwzględnić cele ochrony wynikające m.in. z:

- Rozporządzenia Nr 77 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Chełmskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2003 r. Nr 194, poz. 3731);
- Rozporządzenia Nr 77 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Chełmskiego Parku Krajobrazowego, gdzie jako cel ochrony wskazuje się zachowanie specyficznego krajobrazu Polesia Wołyńskiego, a w szczególności naturalnego ukształtowania terenu z rzadkimi formami krasu kredy piszącej, mozaiki siedlisk torfowisk węglanowych i muraw kserotermicznych, ekosystemów leśnych i łąkowych wraz z charakterystyczną florą i fauną;
- Zarządzenia Nr 13/1/2023 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 13 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych, w związku z Obwieszczeniem Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r.;
- Zarządzenia Nr 65/18 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 6 listopada 2018 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych i Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie Nr 9\2020 z dnia 6 listopada 2020 r. zmieniające Zarządzenie Nr 65 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 6 listopada 2018 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Roskosz” w związku z Obwieszczeniem Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998r.;
- Zarządzenia Nr 68/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych w związku z Obwieszczeniem

Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r.;

- Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 w związku z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 31 maja 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Poleska Dolina Bugu (PLH060032), Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2017 poz. 1326) z 5 lipca 2017r.;
- Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 kwietnia 2017 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Chełmskie PLH060023 w związku z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2021r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Torfowiska Chełmskie (PLH060023) (Dz.U. 2021 poz. 1752 z 28 września 2021 r.);
- Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 10 maja 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Żmudź PLH060075 w związku z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 września 2019 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Żmudź (PLH060075) (Dz.U. 2019 poz. 2025);
- Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kamień PLH060067 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 25 sierpnia 2021 r. w sprawie zmiany planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kamień PLH060067;
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Uroczyska Lasów Strzeleckich PLH060099; w związku z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 3 kwietnia 2023r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Uroczyska Lasów Strzeleckich (PLH060099);

oraz:

- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313)
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 179, poz. 1275)
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133)
- Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Las Żaliński (PLH060102) (Dz.U. 2022 poz. 1956)
- Rozporządzenia Nr 77 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Chełmskiego Parku Krajobrazowego, jako cel ochrony wskazuje się zachowanie specyficznego krajobrazu Polesia Wołyńskiego, a w szczególności naturalnego ukształtowania terenu z rzadkimi formami krasu kredy

piszącej, mozaiki siedlisk torfowisk węglanowych i muraw kserotermicznych, ekosystemów leśnych i łąkowych wraz z charakterystyczną florą i fauną.⁶

ODDZIAŁYWANIE NA WODY

Przepisy krajowe jak i prawodawstwo unijne zabraniają realizowania przedsięwzięć, które mogą pogorszyć stan wód powierzchniowych i podziemnych pod względem jakościowym i ilościowym, a także podejmowania działań, które mogłyby ograniczyć ich funkcje ekologiczne. Warto zaznaczyć również, że zgodnie z prawem w strefach ochronnych wód obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody. Na terenie ochrony bezpośredniej ujęć wód podziemnych oraz powierzchniowych zabronione jest użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody. Na terenach ochrony pośredniej może być zabronione lub ograniczone wykonywanie robót oraz innych czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia, a w szczególności wykonywanie robót melioracyjnych oraz wykopów ziemnych.

Wszystkie działania, dla których przewiduje się wpływ na środowisko wodne, będą mieć wpływ pozytywny i w znacznej większości średnio lub długoterminowy. Jedną z zasad realizacji działań strategicznych będzie: Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym. Dlatego też, największe korzyści dla wód powierzchniowych i podziemnych przyniesie realizacja działań polegających na budowie, rozbudowie i modernizacji sieci kanalizacyjnych, wodociągowych i oczyszczalni ścieków, które są wprost nakierowane na poprawę gospodarki wodno-ściekowej. Oczyszczanie ścieków komunalnych powoduje znaczne obniżenie presji na środowisko wodne. Również budowa i remont sieci wodociągowych pociąga za sobą wiele korzyści: poprawia efektywność wykorzystania zasobów wód ujmowanych na terenie regionu poprzez zmniejszanie strat przy przesyłce i poborze wody.

Pozytywny wpływ na jakość wód będą mieć zadania związane z retencją i zapewniające bezpieczeństwo powodziowe. Oddziaływania pozytywne będą związane z zapobieganiem negatywnych skutków powodzi i ekstremalnych wezbrań. Budowa zabezpieczeń przeciwpowodziowych nie ograniczy skutków powodzi związanych z pogorszeniem jakości wód lub ograniczy w nieznacznym stopniu. Wpływnie natomiast na ograniczenie zasięgu fali powodziowej i ograniczenie zanieczyszczenia mniejszych cieków i oczek wodnych czy też rowów. Odpowiednie wykorzystanie wód powierzchniowych w zakresie turystyki, również powinno wpłynąć pozytywnie na stan środowiska naturalnego.

Przy planowaniu projektów należy uwzględnić cele środowiskowe określone w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023.300). Zestawienie celów środowiskowych dla JCWP umieszczono w tabeli na stronach 27-30.

---

⁶ <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

ODDZIAŁYWANIE NA POWIETRZE I KLIMAT

Bezpośredni pozytywny wpływ na jakość powietrza będą mieć zadania przewidziane w Strategii w ramach Celu strategicznego 4 - Poprawa efektywności energetycznej OF i Celu strategicznego 8 - Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa naturalnego. Pozytywne oddziaływanie na jakość powietrza związane jest przede wszystkim ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń, co może nastąpić poprzez realizację inwestycji takich jak: podnoszenie efektywności energetycznej w budynkach, modernizacja systemów grzewczych, stosowanie paliw wysokiej jakości i wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Główny udział w niskiej emisji ma emisja spalin towarzyszących spalaniu w paleniskach kotłów domowych paliw o niskiej jakości oraz odpadów. Alternatywą jest zastosowanie OZE, które wiąże się również z oszczędnością surowców naturalnych. W celu zrjonalizowania zużycia energii należy zmniejszyć zapotrzebowanie, m.in. poprzez termomodernizację budynków czy też montaż paneli fotowoltaicznych i pomp ciepła. Bardzo istotne będą inwestycje o dużej skali, np. budowa farmy fotowoltaicznej. Modernizacja systemów oświetleniowych i wymiana energooszczędne wpłynie na zmniejszenie zapotrzebowania na energię.

Działania inwestycyjne ujęte w Strategii w ramach Celu strategicznego 5 - Rozbudowa infrastruktury społecznej i komunalnej, szczególnie na etapie realizacji (budowy, modernizacji) mogą powodować bezpośrednie chwilowe, bądź krótkoterminowe zanieczyszczenie powietrza, wynikające z prowadzenia prac ziemnych (emisja niezorganizowana) oraz spalania paliw do zasilania maszyn, urządzeń budowlanych i transportu wykorzystywanego do przewozu materiałów budowlanych. W szczególności prace ziemne związane z modernizacją i budową dróg (w tym dla rowerów) będą powodować niezorganizowaną emisję pyłów do powietrza. Po realizacji działania będą pozytywnie wpływały na stan powietrza. Dlatego też, oznaczono tutaj potencjalny wpływ wybranych działań jako jednocześnie pozytywny i negatywny. Znaczący wpływ będzie miało w tym przypadku odpowiednie wykorzystanie stworzonej infrastruktury, która powinna wspierać niskoemisyjną komunikację.

ODDZIAŁYWANIE NA POWIERZCHNIĘ ZIEMI

Działania ujęte w Strategii będą miały w większości neutralne lub pozytywne oddziaływanie na powierzchnię ziemi. Oddziaływania o charakterze zarówno pozytywnym jak i negatywnym odnotowano wyłącznie w przypadku działań związanych z przebudową i modernizacją dróg lokalnych. Należy jednak zaznaczyć, że wspomniane oddziaływania o charakterze negatywnym będą występowały wyłącznie na etapie realizacji inwestycji.

Bezpośredni pozytywny wpływ na jakość gleb będzie związany z zadaniami dążącymi do ochrony gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu, a także wdrażanie zalesień gruntów o niskich walorach użytkowych. Ze względu na znaczący wpływ rolnictwa na gleby oraz inne powiązane z glebą komponenty środowiska istotne jest stosowanie dobrych praktyk rolniczych. Strategia zakłada

wsparcie dla rolnictwa ekologicznego, promującego produkty lokalne o wysokich walorach jakościowych. Przestrzeganie zasad ekologicznej uprawy w powiązaniu z odpowiednią infrastrukturą techniczną gospodarstwa pozwoli zminimalizować oddziaływanie rolnictwa na środowisko. Istotne znaczenie ma tu zachowanie minimalnych standardów dotyczących przede wszystkim racjonalnej gospodarki nawozami, stosowania środków ochrony roślin, ochrony gleb i wód, zachowania cennych siedlisk i gatunków na obszarach rolnych.

Poprawa jakości powierzchni ziemi może być realizowana również poprzez rekultywację gruntów zdegradowanych i zdewastowanych. Pozytywnym skutkiem wprowadzonych zabiegów będzie przywrócenie gruntom cech rolnych lub leśnych, czyli odtworzenie lub ukształtowanie nowych wartości użytkowych gruntu.

Pozytywny wpływ na gleby i powierzchnię ziemi będą mieć zadania z obszaru gospodarki odpadami. Zadania organizacyjne i kontrolne będą skutkować ograniczeniem niewłaściwej gospodarki odpadami i przyczynią się do zmniejszenia presji na środowisko glebowe oraz powierzchnię ziemi. Pozytywny wpływ na jakość gleb będą miały inwestycje związane z selektywną zbiórką odpadów oraz ich recyklingiem.

ODDZIAŁYWANIE NA KRAJOBRAZ

Na obszarze obowiązywania Strategii obowiązują:

- Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego w sprawie Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu, zwany dalej Obszarem obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje teren o powierzchni 30.420 ha i położony jest w powiecie chełmskim, na terenie gmin: Siedliszcze, Wierzbica, Sawin, Ruda Huta, Chełm, Dorohusk, **Kamień, Żmudź, Leśniowice**, Miasto Chełm; w powiecie łęczyńskim, na terenie gminy Cyców; w powiecie włodawskim, na terenie gmin Urszulin i Hańsk.

Na Obszarze zakazuje się:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor i legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz.627, z późn.zm.2));
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu

drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;

8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

• Uchwała Nr XLIV/645/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 8 października 2018 r. w sprawie Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na obszarze zakazuje się:

1) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych

2) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystywanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka

3) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych

4) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych oraz zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym.

• Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego z dnia 16 lutego 2006 roku w sprawie Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Na Obszarze zakazuje się:

1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor i legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;

2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz.627, z późn.zm.2));

- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwoświszkowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Oddziaływania w zakresie krajobrazu, które wystąpią w wyniku realizacji Strategii nie zmieniają jego dotychczasowej specyfiki. Nie przewidziano działań prowadzących do stworzenia dominant krajobrazowych, które będą zaburzały osi i panoramy widokowe. Przewiduje się wprowadzenie nowych małych akcentów architektonicznych oraz technicznych, ale ryzyko w tym zakresie należy uznać za nieistotne. Ocena wpływu na krajobrazy priorytetowe – w rozumieniu przepisów ustawy krajobrazowej - nie jest możliwa, ponieważ dla województwa lubelskiego nie został jeszcze wykonany audyt krajobrazowy.

Działania ujęte w Strategii będą miały w większości neutralne lub pozytywne oddziaływanie na krajobraz. Możliwe są również działania o krótkotrwałym negatywnym działaniu (np. na etapie budowy), które przekształcą się w oddziaływania pozytywne. Jediną inwestycją o potencjalnie negatywnym wpływie na krajobraz będą: farmy fotowoltaiczne i magazyny energii. Jednak w tym przypadku podjęte zostaną wszelkie działania zabezpieczające przed negatywnym wpływem na środowisko naturalne.

Na ochronę krajobrazu i zachowanie jego charakteru bezpośrednio wpływają działania polegające na poprawie stanu środowiska, szczególnie związane z zachowaniem wysokiej jakości zasobów przyrodniczych oraz poprawą ładu przestrzennego. Poprawa wartości krajobrazowych i walorów przyrodniczych nastąpi również poprzez realizację remontów budynków. Pozytywny bezpośredni i długoterminowy wpływ będą mieć działania mające na celu przywrócenie funkcji społecznych, gospodarczych bądź rekreacyjnych terenom zdegradowanym, które stanowią znaczący negatywny element krajobrazu.

Klimat akustyczny jest specyficznym elementem środowiska naturalnego, który cechuje się znaczną zmiennością w czasie, zależnymi od liczby i natężenia źródeł hałasu w ciągu doby. Głównym czynnikiem negatywnym może być tutaj hałas drogowy, który jest hałasem zmiennym w czasie, emitowanym przez przejeżdżające z różną częstotliwością i natężeniem pojazdy. Hałas drogowy związany jest bezpośrednio lub pośrednio z wieloma czynnikami, w tym również z rodzajem i stanem nawierzchni drogi.

Oddziaływania przewidzianych w ramach Strategii projektów, mają charakter zarówno pozytywny (jak np. w przypadku projektów edukacyjnych oraz budowy ścieżek rewolwerowych i pieszych zmniejszających ruch samochodowy) oraz negatywny (związany z działaniami w zakresie Poprawa dostępności komunikacyjnej). Oddziaływania na klimat akustyczny mają przede wszystkim charakter przejściowy i związane są głównie z realizacją planowanych inwestycji. Podczas prowadzenia prac infrastrukturalnych może wystąpić krótkotrwały hałas, generowany przez maszyny budowlane, który ustanie po zaprzestaniu prac i nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na tereny chronione akustycznie. Dlatego też, przy części działań znaczone tutaj potencjalny wpływ wybranych działań jako jednocześnie pozytywny i negatywny.

ODDZIAŁYWANIE NA ZASOBY NATURALNE

Większość przedsięwzięć Strategii ma wtórny lub pośredni pozytywny wpływ na zasoby naturalne. W każdym przypadku odpowiednia lokalizacja nowych obszarów budowlanych, poparta analizą środowiskową z wykorzystaniem przewidzianego w Strategii modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, będzie narzędziem unikania konfliktów.

Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych powoduje zmniejszenie udziału paliw kopalnych do produkcji energii. Projekty z zakresu rozwoju atrakcyjnej przestrzeni i czystego środowiska pozwolą na odpowiednie wykorzystanie zasobów naturalnych występujących na terenie Obszaru współpracy ponadlokalnej.

ODDZIAŁYWANIE NA ZABYTKI I DOBRA MATERIALNE

Działania ujęte w Strategii wpływają bezpośrednio na zabytki i dobra materialne głównie w zakresie projektów rewitalizacyjnych lub związanych z rozwojem turystyki na terenie OF. Mają one istotny charakter ponadlokalny i są istotne z punktu widzenia rozwoju obszaru. Wszelkie działania związane z ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego powodują zazwyczaj pośredni pozytywny wpływ na wartość zmodernizowanych obiektów i możliwość zwiększenia wpływów finansowych wynikających ze świadczonych w nich usług. Pośrednio oddziałują także na nieruchomości znajdujące się w ich sąsiedztwie.

Pozytywny wpływ na dziedzictwo kulturowe, zabytki i dobra materialne ma również zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza oraz zmniejszenie ilości odpadów, co wpłynie na poprawę ich stanu technicznego. Poprawa jakości powietrza, w szczególności zmniejszona

emisja tlenków azotu, wpłynie na spadek ryzyka kwaśnych opadów, co ograniczy korozję i zniszczenia dóbr materialnych – w tym obiektów zabytkowych.

W przypadku ewentualnych odkryć archeologicznych, mogących pojawić się podczas realizacji inwestycji (np. w ciągu dróg rowerowych lub w trakcie modernizacji i budowy infrastruktury), będą one wymagały nadzoru archeologa.

ODDZIAŁYWANIE NA OBSZARY CHRONIONE, W TYM NATURA 2000

W Strategii nie planuje się działań, które mogłyby mieć negatywne oddziaływanie na obszary chronione. Takich działań nie przewiduje się zwłaszcza w stosunku do obszarów Natura 2000. Wszelkie odnotowane w tym zakresie oddziaływania mają wpływ pozytywny i charakter pośredni, bezpośredni lub wtórny.

Obszary chronione w obszarze współpracy ponadlokalnej stanowią niezwykle cenne zasoby flory i fauny. Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć będzie realizowana w bezpiecznej odległości od terenów wyznaczonych siedlisk i ostoi, a ich wpływ na tereny Natura 2000 nie będzie negatywny. W większości przypadków będzie to wpływ neutralny – lub w przypadku przedsięwzięć ograniczających emisję zanieczyszczeń nawet pozytywny.

Należy uwzględnić Plany ochrony wynikające z następujących aktów prawnych:

- Rozporządzenia Nr 77 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Chełmskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2003 r. Nr 194, poz. 3731);
- Rozporządzenia Nr 77 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Chełmskiego Parku Krajobrazowego, gdzie jako cel ochrony wskazuje się zachowanie specyficznego krajobrazu Polesia Wołyńskiego, a w szczególności naturalnego ukształtowania terenu z rzadkimi formami krasu kredy pizającej, mozaiki siedlisk torfowisk węglanowych i muraw kserotermicznych, ekosystemów leśnych i łąkowych wraz z charakterystyczną florą i fauną;
- Zarządzenia Nr 13/1/2023 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 13 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych, w związku z Obwieszczeniem Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r.;
- Zarządzenia Nr 65/18 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 6 listopada 2018 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych i Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie Nr 9\2020 z dnia 6 listopada 2020 r. zmieniające Zarządzenie Nr 65 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 6 listopada 2018 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Roskosz” w związku z Obwieszczeniem Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998r.;
- Zarządzenia Nr 68/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych w związku z Obwieszczeniem

Wojewody Lubelskiego z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r.;

- Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Poleska Dolina Bugu PLH060032 w związku z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 31 maja 2017 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Poleska Dolina Bugu (PLH060032), Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2017 poz. 1326) z 5 lipca 2017r.;
- Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24 kwietnia 2017 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Chełmskie PLH060023 w związku z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2021r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Torfowiska Chełmskie (PLH060023) (Dz.U. 2021 poz. 1752 z 28 września 2021 r.);
- Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 10 maja 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Żmudź PLH060075 w związku z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 września 2019 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Żmudź (PLH060075) (Dz.U. 2019 poz. 2025);
- Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kamień PLH060067 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 25 sierpnia 2021 r. w sprawie zmiany planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kamień PLH060067;
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12 stycznia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Uroczyska Lasów Strzeleckich PLH060099; w związku z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 3 kwietnia 2023r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Uroczyska Lasów Strzeleckich (PLH060099);

oraz:

- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313)
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 179, poz. 1275)
- Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133)
- Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Las Żaliński (PLH060102) (Dz.U. 2022 poz. 1956)

Rozporządzenia Nr 77 Wojewody Lubelskiego z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Chełmskiego Parku Krajobrazowego, jako cel ochrony wskazuje się zachowanie specyficznego krajobrazu Polesia Wołyńskiego, a w szczególności naturalnego ukształtowania terenu z rzadkimi formami krasu kredy

piszącej, mozaiki siedlisk torfowisk węglanowych i muraw kserotermicznych, ekosystemów leśnych i łąkowych wraz z charakterystyczną florą i fauną.⁷

POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE NA ŚRODOWISKO

Strategia nie zawiera działań, które mogłyby wywierać znaczące oddziaływania transgraniczne w rozumieniu przepisów zawartych w ustawie z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko dotyczącego postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku projektów polityk, strategii, planów i programów.

Analizowany obszar jest obszarem przygranicznym Rzeczypospolitej Polskiej. Granice gmin Dorohusk, Dubienka i Horodło pokrywają się od strony wschodniej z granicą Polski z Ukrainą. Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach dokumentu ma charakter regionalny i ewentualne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg wyłącznie lokalny ograniczony do terytorium obszaru współpracy ponadlokalnej. Nie dotyczą one wspólnych z innymi państwami struktur przyrodniczych podatnych na presję. Dodatkowo mała skala potencjalnego wpływu na środowisko całkowicie wyklucza możliwość wystąpienia oddziaływań transgranicznych, mogącego objąć terytorium innych państw.

PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA ODDZIAŁYWAŃ SKUMULOWANYCH

Oddziaływania skumulowane występuje w przypadku, gdy różne przedsięwzięcia lub rodzaje działalności wywierają presję na ten sam element środowiska. W takim przypadku oddziaływania pochodzące z pojedynczych źródeł sumują się lub w inny sposób zwiększają wpływ na dany element środowiska. Możliwe jest zatem, że uznawane za nieistotne po nałożeniu się na siebie mogą spowodować, że skutki będą znaczące lub ponadnormatywne. Jeżeli chodzi o zadania realizowane na podstawie Strategii, poszczególne zadania realizowane będą w różnym czasie w miarę pozyskiwania finansowania. Nie przewiduje się zatem znaczących oddziaływań skumulowanych, a w szczególności o negatywnym wpływie na środowisko. W przypadku inwestycji drogowych emisje zanieczyszczeń czy hałasu mają wpływ na bezpośrednie sąsiedztwo każdej z dróg. Emisje te będą więc odczuwalne tylko w pobliżu tych dróg, nie ma więc możliwości aby mogły ulegać kumulacji. Kumulowanie się oddziaływań może wystąpić w przypadku działalności gospodarczej o podobnych kierunkach emisji lub zapotrzebowania na zasoby, jeśli znajdą między nimi interakcje przestrzenne i środowiskowe.

Należy jednak zwrócić uwagę, że w perspektywie obowiązywania Strategii mogą zajść zmiany w środowisku przyrodniczym oraz sposobie użytkowania przestrzeni. Dlatego też w ramach prac projektowych poszczególnych zadań, w tym także w toku postępowania w sprawie

⁷ <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, każdorazowo – co jest wymagane prawem należy ponownie zweryfikować możliwość wystąpienia efektu skumulowanego oddziaływania.

ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ

Projekt Strategii przewiduje realizację działań, które mogą powodować różne oddziaływania na komponenty środowiska. Należy jednakże zaznaczyć, iż w przypadku tego dokumentu strategicznego będą to głównie oddziaływania pozytywne lub neutralne. Oddziaływania negatywne będą miały wyłącznie charakter krótkotrwały i przejściowy, ponieważ związane są przede wszystkim z etapem realizacji projektów inwestycyjnych.

Rozdział ten prezentuje możliwe rozwiązania, które minimalizują skutki działań o negatywnym charakterze. Stosując odpowiednie rozwiązania administracyjne, organizacyjne czy techniczne możliwe jest ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko. Przykładowe rozwiązania w tym zakresie zostały przedstawione w poniższej tabeli. Należy zaznaczyć, że wysoce efektywne są środki administracyjne stosowane już na etapie planowania inwestycji, przed przystąpieniem do jej realizacji. Ponadto stosowanie rozwiązań administracyjnych niweluje konieczność stosowania kosztownych zabiegów technicznych. Należy podejmować działania minimalizujące negatywny wpływ na rośliny, zwierzęta czy siedliska przyrodnicze. W przypadku realizacji danej inwestycji należy tak prowadzić działania, aby w jak największym stopniu ograniczać emisję zanieczyszczeń do powietrza, emisję hałasu i powstawanie odpadów budowlanych oraz pozostawić jak największą powierzchnię biologicznie czynną. Poniższa tabela jest wyciągiem zaplanowanych w Strategii działań dla których zidentyfikowano potencjalne negatywne lub pozytywne i negatywne oddziaływania. Przedstawione propozycje działań zapobiegawczych stanowią wyłącznie wybrane przykłady. Wszelkie działania realizowane na podstawie Strategii będą realizowane zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz ograniczania wpływu na środowisko naturalne.

Tabela 9 – Sposoby zapobiegania, ograniczania lub kompensacji przyrodniczej okresowo negatywnych oddziaływań

Kierunki	powierzchnia ziemi	Sposoby zapobiegania/ograniczania, kompensacji
<ul style="list-style-type: none"> - Budowa/rozbudowa żłobków. - Dopuszczenie i uzupełnienie infrastruktury przedszkolnej. - Budowa/modernizacja i wyposażenie infrastruktury szkolnej. - Zajęcia dodatkowe dla uczniów szkół podstawowych oraz wdrożenie zajęć/warsztatów szkolnych dla dzieci i młodzieży z metod uczenia się, technik rozwojowych, podstaw psychologii. - Inwestycje w wysokiej jakości szkolnictwo. 	<p>B5</p>	<p>W ramach tych działań potencjalne bezpośrednie krótkoterminowe oddziaływanie negatywne mogą powodować inwestycje związane z modernizacją obiektów. Potencjalnie negatywne oddziaływanie będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań.</p> <p>Środki kompensacyjne powinny wyrównywać szkody ekologiczne i prowadzić do sytuacji „braku strat netto”.</p> <p>Działania zapobiegające:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych
<ul style="list-style-type: none"> - Uniwersytet wiedzy i innowacyjności który wspierałby ludzi o różnych zainteresowaniach, budowałby więź ponadlokalną. - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej, w tym gminnych stadionów. - Spotkania młodzieży - zrzeszanie i organizowanie spotkań mających na celu rozwijanie kreatywności, otworzenie umysłów młodych ludzi na istotne wartości. - Edukacja artystyczna osób z obszarów wiejskich. Warsztaty muzyczne, malarskie, fotograficzne dla młodszych i starszych. - Budowa/rozbudowa domów kultury/domów ludowych oraz świetlic wiejskich. 	<p>B5</p>	<p>W ramach tych działań potencjalne bezpośrednie krótkoterminowe oddziaływanie negatywne mogą powodować inwestycje związane z modernizacją obiektów. Potencjalnie negatywne oddziaływanie będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań.</p> <p>Środki kompensacyjne powinny wyrównywać szkody ekologiczne i prowadzić do sytuacji „braku strat netto”.</p> <p>Działania zapobiegające:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych

B5

Do przedstawionych działań minimalizujących zaliczyć można zarówno środki techniczne i nietechniczne wykluczające lub ograniczające szkodliwość wpływu inwestycji na przedmioty ochrony u źródła powstawania ewentualnego wpływu negatywnego na poszczególne komponenty środowiska. Środki kompensacyjne powinny wyrównywać szkody ekologiczne i prowadzić do sytuacji „braku strat netto”. Szczegółowe działania:

- Uwzględnienie rozwiązań minimalizujących lub kompensacyjnych na etapie realizacji, eksploatacji i zakończenia inwestycji
  - Wybór technologii prowadzenia robót / inwestycji zgodne z właściwymi konkluzjami dotyczącymi najlepszych dostępnych technik (BAT) lub z dokumentami referencyjnymi dotyczącymi najlepszych dostępnych technik (BREF) lub obowiązującymi normami ISO w danym sektorze
  - Stosowanie technologii ponownego wykorzystania materiałów / surowców lub jakkolwiek inna działalność, która przyczynia się do ochrony lub poprawy jakości wód w Unii zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE (np. technologie o zminimalizowanym zużyciu wody lub wykorzystujące wodę wielokrotnie)
  - Respektowanie ogólnie obowiązujących przepisów prawa i zaleceń wynikających z dobrych praktyk w zakresie realizacji danej inwestycji
- Działania zapobiegawcze:
- Inwentaryzacja przyrodnicza na etapie planowania konkretnego przedsięwzięcia
  - Analiza wrażliwości miejsc, np. terminy rozrodu, okresów lęgowych, hibernacji
  - Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych

- Wymiana pieców wykorzystujących paliwo węglowe.
- Inwestycje w instalacje fotowoltaiczne.
- Inwestycje w instalacje solarne.
- Inwestycje w pompy ciepła.
- Budowa urządzeń magazynowania energii.
- Stacje ładowania pojazdów.
- Termomodernizacja budynków

W5	<ul style="list-style-type: none"> - Inwestycje w infrastrukturę gminną. - Rozbudowa sieci dróg rowerowych i chodników. - Inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury edukacyjnej: żłobki, przedszkola, szkoły. - Inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury wsparcia społecznego. 	<p>W ramach tych działań potencjalne bezpośrednie krótkoterminowe oddziaływanie negatywne mogą powodować inwestycje związane z modernizacją obiektów. Potencjalnie negatywne oddziaływanie będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań.</p> <p>Środki kompensacyjne powinny wyrównywać szkody ekologiczne i prowadzić do sytuacji „braku strat netto”.</p> <p>Działania zapobiegające:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych
B5	<ul style="list-style-type: none"> - Wyznaczenie tras leśnych, szlaków i obszarów o walorach przyrodniczych i historycznych potencjalnie przyciągających turystów. - Powstanie bazy noclegowej o średnim i wyższym standardzie. - Organizacja imprez cyklicznych o charakterze inscenizacji historycznych popartych rysem historycznym regionu. Cykl ciekawych wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu pod jednym szyldem. - Rozbudowa przestrzeni publicznej na koncerty i spotkania dla mieszkańców całego regionu np. w formie muzyki koncertowej na świeżym powietrzu. - Miejsca relaksu i wypoczynku dla wszystkich, w tym budowa placów zabaw, parków rodzinnej rozrywki, siłowni zewnętrznych oraz boisk sportowych. - Zagospodarowanie dolin rzecznych i obszarów zielonych. - Blisko siebie - projekt miałby na celu zapoznanie się z kulturą, walorami turystycznymi każdej partnerskiej gminy, by móc pokazać i uwidocznić piękno i dotychczas nie odkryte atrakcje. - Stworzenie wspólnej oferty turystycznej, która pozwoli na zatrzymanie turysty dłużej niż jeden dzień 	<p>W ramach tych działań potencjalne bezpośrednie krótkoterminowe oddziaływanie negatywne mogą powodować inwestycje związane z modernizacją obiektów. Potencjalnie negatywne oddziaływanie będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań.</p> <p>Środki kompensacyjne powinny wyrównywać szkody ekologiczne i prowadzić do sytuacji „braku strat netto”.</p> <p>Działania zapobiegające:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych

- Budowa zbiorników retencyjnych.
- Poprawa bezpieczeństwa wodnego, zagospodarowanie wód.
- Inwestycje w zielono-niebieską infrastrukturę.
- Mała retencja i zagospodarowanie wód opadowych.
- Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie zjawisk pogodowych.
- Wsparcie służb i organizacji odpowiadających za bezpieczeństwo mieszkańców podczas występowania nagłych zjawisk pogodowych.
- Spójny system wywozu śmieci.
- Budowa/modernizacja/rozbudowa PSZOK-ów.
- Inwestycje promujące ponowne wykorzystanie odpadów.
- Gospodarka wodno-ściekowa - budowa sieci kanalizacyjnych oraz modernizacja kanalizacji burzowych, sieci wodociągowych, ujęć wodnych i stacji uzdatniania.
- Podwyższenie świadomości społecznej w zakresie odpowiedniego gospodarowania odpadami.
- Likwidacja dzikich wysypisk śmieci.
- Ochrona różnorodności biologicznej obszaru.
- Wsparcie obszarów chronionych, parków krajobrazowych i innych form ochrony.
- Inwestycje w przyjazne miejsca rekreacji z wykorzystaniem zasobów przyrody.
- Rewitalizacja obszarów cennych przyrodniczo.
- Inwestycje w zielone przestrzenie publiczne.
- Ochrona jakości powietrza.

B2

Niniejsze wtórne oddziaływania powinny ustać w chwili zakończenia inwestycji. Powyższe potencjalnie negatywne oddziaływania będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań, np. racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych. Środki kompensacyjne powinny wyrównywać szkody ekologiczne i prowadzić do sytuacji „braku strat netto”.

Szczegółowe działania:

- Uwzględnienie rozwiązań minimalizujących lub kompensacyjnych na etapie realizacji, eksploatacji i zakończenia inwestycji
- Wybór technologii prowadzenia robót / inwestycji zgodne z właściwymi konkluzjami dotyczącymi najlepszych dostępnych technik (BAT) lub z dokumentami referencyjnymi dotyczącymi najlepszych dostępnych technik (BREF) lub obowiązującymi normami ISO w danym sektorze
- Stosowanie technologii ponownego wykorzystania materiałów / surowców lub jakakolwiek inna działalność, która przyczynia się do ochrony lub poprawy jakości wód w Unii zgodnie z dyrektywą 2000/60/WE (np. technologie o zminimalizowanym zużyciu wody lub wykorzystujące wodę wielokrotnie)
- Respektowanie ogólnie obowiązujących przepisów prawa i zaleceń wynikających z dobrych praktyk w zakresie realizacji danej inwestycji

<p style="text-align: center;">B5</p>	<p>W ramach tych działań potencjalne bezpośrednio krótkoterminowe oddziaływanie negatywne mogą powodować inwestycje związane z modernizacją obiektów. Potencjalnie negatywne oddziaływanie będą kompensowane przez długoterminowe i pozytywne efekty realizacji tych działań.</p> <p>Środki kompensacyjne powinny wyrównywać szkody ekologiczne i prowadzić do sytuacji „braku strat netto”.</p> <p>Działania zapobiegające:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Minimalizacja okresu wykonywania prac budowlanych
<ul style="list-style-type: none"> - Rewitalizacja fizyczna budynków użyteczności publicznej. - Rewitalizacja zdegradowanych zabytków. - Wsparcie dla społeczności zamieszkałej na zdiagnozowanych obszarach problemowych. - Rewitalizacja przestrzeni publicznej. - Zagospodarowanie terenów zdegradowanych 	

Należy również zaznaczyć, że istotnym narzędziem mającym na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko jest zawarty w Strategii model struktury funkcjonalno-przestrzennej. Jest to element spajający zaplanowane działania inwestycyjne z planowaniem przestrzennym i stanowi narzędzie poszukiwania najlepszych rozwiązań, rozpatrywania dostępnych alternatyw i unikania konfliktów środowiskowych. Zawarte w nim ustalenia i rekomendacje dotyczące kształtowania polityki przestrzennej w zakresie: kształtowania elementów sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych, kształtowania elementów sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej i energetycznej oraz kształtowania elementów sieci przyrodniczej i ekologicznej mają na celu kształtować w przyszłości zrównoważony ład przestrzenny na terenie całego Obszaru współpracy ponadlokalnej. Część z zaproponowanych w dokumencie strategicznym rozwiązań ma charakter pro środowiskowy, a wiele rekomendacji na pierwszym miejscu stawia środowisko naturalne.

Zagospodarowanie terenu należy podporządkować zachowaniu bioróżnorodności, ciągłości przestrzennej ekosystemów, ochronie wód, powierzchni ziemi oraz kształtowaniu harmonijnego krajobrazu. Biorąc pod uwagę fakt, że ewentualne negatywne oddziaływania związane są z fazą realizacji poszczególnych zamierzeń inwestycyjnych, poniżej wymieniono główne zasady, które pozwolą ewentualne negatywne oddziaływania ograniczyć do minimalnego poziomu:

- odpowiednio dobrze przemyślany wybór lokalizacji inwestycji uwzględniający lokalne uwarunkowania, walory przyrodnicze i występowanie zabytków;
- odpowiednio starannie przygotowany projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak i w fazie eksploatacji inwestycji;
- odpowiednie zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w szczególności w sąsiedztwie obszarów szczególnie wrażliwych na negatywne oddziaływanie, obiektów zabytkowych lub siedzib ludzkich;
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów, rozwiązań konstrukcyjnych i organizacji pracy ograniczających wpływ na środowisko w fazie budowy oraz eksploatacji;
- dostosowanie terminów prac do występowania poszczególnych gatunków roślin i zwierząt, w szczególności: terminów rozrodu, wegetacji, okresów lęgowych, okresów odpoczynku itp.;

Podsumowując, należy podkreślić, że prognozowany zakres potencjalnego wpływu na środowisko wodne, przyrodnicze oraz ludzi może być wyeliminowany lub ograniczony do minimum na etapie planowania przestrzennego oraz procedur administracyjnych, w tym decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, poprzez dostosowanie lokalizacji, technologii i organizacji prac budowlanych do wymagań ochrony środowiska.

ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii będzie przedmiotem licznych dyskusji i konsultacji. Rozwiązania alternatywne poszczególnych planowanych działań i inwestycji były rozpatrywane na etapie tworzenia dokumentu Strategii, który podlegał konsultacjom społecznym przewidzianych w ustawie o samorządzie gminnym i ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Szczegółowa analiza wskazuje, że zdecydowaną większość projektów cechuje pozytywny lub neutralny wpływ na środowisko przyrodnicze. Do Strategii zostały wybrane działania o charakterze ponadlokalnym, które w świetle obecnej wiedzy są korzystne dla środowiska.

Dość duży poziom ogólności planowania strategicznego (w tym projektów ponadlokalnych) i szerokie ramy czasowe sprawiają, że rozwiązania alternatywne dla przedsięwzięć przewidzianych w dokumencie, możliwe do zastosowania na etapie rozwiązań projektowych mogą obejmować:

- lokalizację przedsięwzięcia,
- rozwiązania technologiczne lub konstrukcyjne,
- przebieg szlaków (w przypadku inwestycji liniowych),
- różne skale i rozmiary inwestycji,
- harmonogramy lub organizacje prac budowlanych,
- metody budowy,
- alternatywne procesy.

Ze względu na wpływ na środowisko oraz bardzo szybki rozwój technologii, największe możliwości rozwiązań alternatywnych istnieją w obszarze wyboru najlepszego pod względem oddziaływania na środowisko wariantu technologicznego. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że rozwiązania dobierane do poszczególnych inwestycji będą realizowane w zależności od dostępności zasobów, w tym dofinansowania ze źródeł zewnętrznych.

STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko jest elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Projektu Strategii, przeprowadzanej zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Prognoza zawiera wszystkie elementy przewidziane ustawą, w tym m.in.:

- Podstawę prawną, przedmiot i zakres prognozy,
- Ogólną charakterystykę projektowanego dokumentu i powiązania z innymi dokumentami strategicznymi,
- Cele ochrony środowiska szczebla krajowego i międzynarodowego uwzględnione w opracowywanym dokumencie,
- Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy,
- Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień dokumentu,

- Analizę stanu środowiska oraz istniejące problemy z zakresu ochrony środowiska istotne z punktu widzenia Strategii,
- Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji postanowień projektowanego dokumentu,
- Ocenę znaczących oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska,
- Potencjalne oddziaływanie transgraniczne na środowisko,
- Opis Prawdopodobieństwa wystąpienia oddziaływań skumulowanych,
- Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań,
- Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie,
- Streszczenie w języku niespecjalistycznym,
- Zespół autorski,
- Spis rysunków, map i tabel.

Strategia uwzględnia cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Zasada zrównoważonego rozwoju została uwzględniona w priorytetach oraz działaniach do nich przypisanych, a także w przykładowych przedsięwzięciach, które zostały zidentyfikowane przez interesariuszy na etapie konstrukcji dokumentu. Dokument przyczyni się zatem do osiągnięcia równowagi w wymiarze społecznym, gospodarczym i przede wszystkim środowiskowym.

Przy sporządzaniu Prognozy zastosowano metody statystyczne, porównawcze, opisowe, analizy jakościowe, wykorzystujące dostępne wskaźniki stanu środowiska oraz identyfikację i wartościowanie skutków przewidywanych zmian w środowisku. Wykorzystano analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy. Wszystkie zastosowane metody dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu. Dla zidentyfikowanych negatywnych skutków oddziaływania na środowisko wskazano rozwiązania eliminujące lub zmniejszające ich skalę. Część dotycząca oceny oddziaływania na środowisko w projektowanym opracowaniu przedstawiono tabelarycznie. Oceny dokonano w oparciu o analizę poszczególnych elementów środowiska w zależności od zagrożeń stwarzanych przez oddziaływanie na środowisko planowanych inwestycji.

Najistotniejszym elementem przeprowadzonych badań w zakresie prognozy oddziaływania środowisko ocenianego dokumentu było wskazanie potencjalnych oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska. Przewidywane oddziaływania (pozytywne i negatywne) zostały przedstawione w podziale na poszczególne komponenty środowiska, uwzględniając czas trwania (krótko-, średnio- i długoterminowe) oraz rodzaj tych oddziaływań (bezpośrednie i pośrednie). Analizę przeprowadzono dla przedsięwzięć pogrupowanych w Celach Strategicznych i Celach Operacyjnych.

Każde z działań przeanalizowano pod względem potencjalnego wpływu na środowisko (pośredni, bezpośredni, trwałe, chwilowe, krótko-, średnio- lub długoterminowe) na następujące jego elementy:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne
- z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Analiza oddziaływań wykazała, że projekt Strategii wywiera jednoznacznie pozytywny wpływ na środowisko w obszarze objętym strategią poprzez zaplanowane działania realizowane w ramach Celów Strategicznych i Operacyjnych zmierzających do osiągnięcia zakładanych efektów środowiskowych.

Działania inwestycyjne ujęte w Strategii, na etapie realizacji (budowy, modernizacji) mogą powodować bezpośrednie chwilowe, bądź krótkoterminowe zanieczyszczenie powietrza wynikające z prowadzenia prac ziemnych (emisja niezorganizowana) oraz spalania paliw do zasilania maszyn, urządzeń budowlanych i transportu wykorzystywanego do przewozu materiałów budowlanych. W szczególności prace ziemne związane z modernizacją i budową dróg będą powodować niezorganizowaną emisję pyłów do powietrza. W dalszej perspektywie działania te, poprzez usprawnienie komunikacji przełożą się na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

W zakresie realizacji postanowień Strategii nie przewiduje się oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych.

Duży poziom ogólności planowania strategicznego i ramy czasowe sprawiają, że rozwiązania alternatywne dla tych przedsięwzięć, możliwe do zastosowania na etapie rozwiązań projektowych, mogą obejmować:

- lokalizację przedsięwzięcia,
- rozwiązania technologiczne lub konstrukcyjne,
- przebieg szlaków (w przypadku inwestycji liniowych),
- różne skale i rozmiary inwestycji,
- harmonogramy lub organizacje prac budowlanych,

- metody budowy.

Ze względu na wpływ na środowisko oraz bardzo szybki rozwój technologii największe możliwości rozwiązań alternatywnych istnieją w obszarze wyboru najlepszego pod względem oddziaływania na środowisko wariantu technologicznego.

Podstawowe cele ochrony środowiska w obszarze objętym Strategią są zbieżne z celami gospodarki obiegu zamkniętego, adaptacji do zmian klimatu i ograniczania wpływu na środowisko. Wskazane idee mają służyć zmniejszeniu zanieczyszczenia środowiska i stworzeniu bardziej samowystarczalnej, oszczędzającej zasoby naturalne gospodarki.

ZESPÓŁ AUTORSKI

Kierujący zespołem: **Monika Kłos** – magister po kierunku: stosunki międzynarodowe o specjalności integracja europejska (Uniwersytet Wrocławski). Absolwentka studiów podyplomowych: Audyt i kontrola zarządcza w jednostkach sektora finansów publicznych. Nauczyciel Akademicki na kierunkach Zarządzanie, Administracja, Informatyka (studia dzienne, studia zaoczne, studia podyplomowe, w tym prowadzone w języku angielskim). Autorka Programów Gospodarki Niskoemisyjnej dla gmin: Niemce, Lubartów, Konopnica, Milanów, Jabłoń, Wisznice, Adamów, Hanna, Ludwin, Tryńcz (2016), autorka Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jabłonna (2020), kierująca zespołem autorów prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii ZIT MOF Tomaszowa Lubelskiego, współautorka poprzednich prognoz oddziaływania na środowisko:

- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Obejmującego Miasto Kraśnik, Gminę Kraśnik, Gminę Anapol, Gminę Dzierzkowice, Gminę Gościeradów, Gminę Trzydnik Duży, Gminę Urzędów, Gminę Wilkołaz, Gminę Zakrzówek na lata 2023-2027, z perspektywą do 2035 roku,
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. Zielone Zagłębie - Strategia Rozwoju Ponadlokalnego na lata 2021-2027, z perspektywą do 2035 roku,
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla Obszaru współpracy ponadlokalnej obejmującego Powiat Leżajski, Miasto Leżajsk, Gminę Leżajsk, Gminę Nowa Sarzyna, Gminę Kuryłówka, Gminę Grodzisko Dolne, Gminę Tryńcza na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035 roku,
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035,
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jabłonna na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029”.

Paweł Skurski - magister po kierunku Administracja (Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie). Absolwent studiów podyplomowych: Akademia Rozwoju Regionalnego na Uniwersytecie Warszawskim. Współautor poprzednich prognoz oddziaływania na środowisko:

- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii ZIT MOF Tomaszowa Lubelskiego
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Obejmującego Miasto Kraśnik, Gminę Kraśnik, Gminę Anapol, Gminę Dzierzkowice, Gminę Gościeradów, Gminę Trzydnik Duży, Gminę Urzędów, Gminę Wilkołaz, Gminę Zakrzówek na lata 2023-2027, z perspektywą do 2035 roku,
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. Zielone Zagłębie - Strategia Rozwoju Ponadlokalnego na lata 2021-2027, z perspektywą do 2035 roku,
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Ponadlokalnej Strategii Rozwoju dla Obszaru współpracy ponadlokalnej obejmującego Powiat Leżajski, Miasto Leżajsk,

Gminę Leżajsk, Gminę Nowa Sarzyna, Gminę Kuryłówka, Gminę Grodzisko Dolne, Gminę Tryńcza na lata 2021–2027 z perspektywą do 2035 roku,

- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Gmin i Powiatu Radzyńskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2035,
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jabłonna na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029”.

Slunber

Oświadczenie o spełnieniu wymagań przez kierującego zespołem autorów prognozy oddziaływania na środowisko – zgodnie z art. 74a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko

Zgodnie z art. 74a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.) oświadczam, że posiadam niezbędne kwalifikacje do wykonania powyższej prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii, tj. ukończyłam, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym i nauce, studia magisterskie na kierunku stosunki międzynarodowe, posiadam doświadczenie w pracach w zespołach autorów przygotowujących prognozy oddziaływania na środowisko - byłam 5 krotnie członkiem zespołów autorów przygotowujących prognozy oddziaływania na środowisko, co wypełnia wymogi art. 74 ust. 2 pkt 2 Ustawy. Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Lublin, dnia 19 grudnia 2023 roku

Monika Kozłowska
Slunber Paweł

SPIS MAP, WYKRESÓW, TABEL, RYSUNKÓW

Mapa 1 - Położenie OF Malowniczy Wschód na tle województwa lubelskiego	22
Mapa 2 - Gminy tworzące Obszar Funkcjonalny Malowniczy Wschód.....	23
Mapa 3. Lasy oraz sieć rzeczna OF.....	27
Mapa 4 Mapa stanu JCWPd	35
Mapa 5 - Zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w obszarze funkcjonalnym	36
Mapa 6 Tereny zagrożone suszą.....	37
Mapa 7 - Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w obszarze funkcjonalnym	43
Tabela 1 – Układ Celów Operacyjnych i Kierunków działań	7
Tabela 2 - Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej	11
Tabela 3. Udział procentowy powierzchni lasów do powierzchni całkowitej gminy	38
Tabela 4. Udział procentowy powierzchni form ochrony przyrody do powierzchni całkowitej gminy	40
Tabela 5. Formy ochrony przyrody w OF	41
Tabela 6 Liczba budynków będących źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w sektorze komunalno- bytowym w 2018 roku w gminach strefy lubelskiej.....	46
Tabela 7. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków w OF	47
Tabela 8 – Matryca wpływu realizacji przedsięwzięć na środowisko	56
Tabela 9 – Sposoby zapobiegania, ograniczania lub kompensacji przyrodniczej okresowo negatywnych oddziaływań	74
Wykres 1. Rodzaje gruntów OF na tle województwa	25
Wykres 2. Rodzaje gruntów w poszczególnych gminach OF	26
Wykres 3 Udział procentowy gmin w powierzchni form prawnie chronionych na terenie OF	40
Rysunek 1 – Układ obszarów i celów strategicznych OF Malowniczy Wschód.....	6
Rysunek 2 – Zgodność Strategii z dokumentami nadrzędnymi	15